

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

TRAP DER JEUGD

ofte nette manniere / om / het zo Jong of Oud / op
goede gronden de Nederlandsche Taal te leeren
Lezen en Schryven.

Verciert met de beschryving van Friesland, de Naamen
der Dorpen van de Stad Groningen en Ommelanden:
Mans- en Vrouwen-Naamen, die der Boeken
des Ouden en Nieuwen Testaments, en
eenige Gellagt-registers uit dezelve.

*Als mede Christelyke Gebeden en Dankzeggingen.
en Schrifuurlyke Spreuken.*

Daar beneven

Een kleine Schryf-konst / of onderrigting om te
kreeky een Penne te snyden / te houdky
en te soerky.

Als ook,

De beuzelen der Keeken-konst / eenige stigtelyke
Waarsjes / en een Onderwys om veelberhande
Koleuren van Inkten te maken.

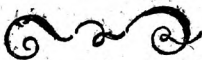
Eertyds opgesteld en uitgegeeven

DOOR

CAREL DE GELLIERS,

Schoolmeester der Stad Leeuwarden.

Nu weder by een Liefhebber der Taal-konst van veele
Mistellingen gezuiverd, grootelyks vermcerdert en
verbeterd.

Te DEVENTER, gebuykt by J. DE LANGE,
Stadts-buyker aan den Wink / 1788.

A A N D E N

L E E Z E R.

 Verminde Leezer / daar en is niets nuttiger
 noch voordeeliger voor de Kinderen / als
 dat men dezelve in haar eerste Jeugd en
 jonge Jaaren / wel oeffent in het A / B / C.
 en in dezelve zonden / ten einde zy die te vast-
 ter / zo in het Spellen / als in het Lezen / mogen
 worden / en derhalven en is 'er ook niets gemak-
 kelyker voor een Meester / om eer te behaalen / als
 de Jeugd / wel en duidelyk te leeren Spellen / met
 onderscheidinge der Syllaben of Lettergrepen / om
 vervolgens / als van zels / ordentlyk en wel te kon-
 nen Lezen / om haar de eerste beginselen zodanig in
 te prenten / dat haar die altoos by blyven mogen ;
 want een Huis dat goede Fondamenten heeft / is vast
 en bestaanbaar / maar een Gebouw zonder Fonda-
 menten , en is niet bestaanbaar / en zal / zels met
 een kleine Wind / ter Aarden nederstorten.

Dagelyks worden 'er Schoolieren by my besteed /
 die meenen dat zy by wel Lezen konnen / dog wan-
 neer ik haare beguaamlyheid onderzoekte / hebind' ik
 dat zy goen de minste kennis van de Zonden of
 Fondamenten van 't Spellen noch Lezen hebben /
 ja zels niet weten wat een Syllabe of Lettergreep
 is / veel min / hoe zy met onderscheidinge der Sylla-
 ben moeten Lezen / het geene echter zeer noodzaa-
 kelyk is ; want die de Fondamenten niet en ver-
 staat / en niet duidelyk kan Spellen / zal nooit wel
 en naar behooten konnen Lezen.

Het

Hebbe verhalven de Penne opgevat / en alle naer-
 stigheid aangewend / om dit Boekje / 't welk ik noe-
 me Trap der Jeugd, ook waarlijk vooz de Jeugd van
 nut te doen zijn / en daar in onderrigt te geben / hoe
 iemand / die Lezen noch Schryben kan / 't zo Jong
 of Oud / moet onderwezen worden / en van Crap tot
 Crap moet leeren opgaan / moetende zo / eer zo ver-
 der eenige andere Crap beginnen te leeren / den eer-
 sten Crap of het A / B / C. volmaaktelyk / niet van
 buiten / maar van binnen in 't Boek / konnen opzeg-
 gen / en d' eene Letter van d' ander wel weten te
 onderscheiden en te kiennen; als ook te weten / wat
 een Vocaal of Zelf-klinker / en wat een Consoon of
 Medeklinker is; daar na in den tweeden Crap haat
 te leeren / hoe vooz Vocaalen en Consoonen de Syl-
 laben of Lettergreepen gemaakt worden; in den der-
 den Crap / hoe men ieder Syllabe in de woorden / 't
 zo lang of kort / uitspreken moet: en in den vierden
 Crap / alles wat de Diphthongen en Triphthongen,
 of t' zamenbegingen van twee en van drie Vocaalen
 in eene Syllabe, aangaat: enz.

Dat men in dezen Druk eenige veranderinge ge-
 maakt heeft / en is geenzints geschied met oogmerk
 om den eersten Opsteller en uitgever van 't zelve /
 die een altoos duurende roem hier vooz heeft her-
 dient / te berispen; maar alleen om zyn meening
 klaarder uit te drukken en bebatbaarder vooz de Jeugd
 te maaken: zal hier dan met zyne eige woorden ein-
 digen / en wienschen vooz mijn moeite en arbeid geen
 grooter vergelding / dan dat dit Boekje / in alle Be-
 derlandsche Scholen / tot groot voordeel en nut
 der Jeugd / verdet mag ingedaert en gebruykt wor-
 den.

Vaart wel.

E E R S T E T R A P.

Van de rechte Eigenschappen der Letteren / of het A / B / C.

Aangaande den eersten Trap / die ik noem het A / B / C. zo zal men weten dat 'er in het Nederduitsche A / B / C. zes en twintig Letteren gebonden worden / die men noemt en uitspreekt als volgt;

a b c d e f g h i j k l m n o p
 a bé cé de e ef ge ha i je ka el em en o pe
 q r of s of t u u w x y z.
 qu er es te u ve we ix y zedde.

Door welke A / B / C. alles wordt geschreven en uitgedrukt / wat eenig Mensch in zyn gebachten kan begrypen / zo dat het onmogelyk is / dat iemand wel zal kunnen lezen / indien hy de letteren van het A / B / C. niet en kan: Daarom moeten die willen leeren lezen / haar naerstig oeffenen om de Letteren van het A / B / C. zo wel groote als kleine / te leeren kennen en onderscheiden.

Om nu de Discipelen / indien zy de letteren noch niet en kennen / haar dezelve leeren / zal daar niets van zeggen / om dat ieder Meester zyn eigen zin hier in zoude kunnen volgen / ten meeste profyte van zyne Discipelen / zal slechts maar alleen zeggen / dat indien het kleine kinderen zyn / die de Letteren moeten leeren: men best zal doen / haar best daags niet meer als vier of vyf Letteren / te doen leeren / op dat men haar kleine begrip / in 't begin / niet te veel hoort te bergen.

Nederduitsche A / B / C.

A a h r d e f g h i j
k l m n o p q r s t
u v w x y z.

A B C D E F G H I K L M
N O P Q R S T U V W X Y Z.

A a h r d e f g h i j k l m n o
p q r s t u v w x y z.

A B C D E F G H I K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z.

A a h r d e f g h i j k l m n o p
q r s t u v w x y z.

Romeinsche A, B, C.

A a b c d e f g h i j k l m n o p
q r s t u v w x y z. æ œ & c.

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z. Æ.

6 Trap der Jeugd ofte nette manier

Curcyfs A, B, C.

A a b c d e f g h i j k l m n o p q
r s t u v w x y z. æ œ et &c.

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z. Æ.

Soſſyevy & / B / C.

æ œ ç d e f g h i j k l m n
o p q r s t u v w x y z. æ œ et &c.
& B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z.

Het W / B / C. werd afgebeeld in
Vocaalen en Conſoopen.

De Vocaalen of Zelfs-klinkers.

De Vocaalen of Zelfs-klinkers zijn letters die van
haar zelf geluid hebben / daarom Zelfs-klinkers
genoemd worden / en zijn deze zes.

a e i o u en y.

De Conſoopen of Mede-klinkers.

De andere twintig letters hebben geen geluid van
haar zelf / en kunnen niet uitgesproken worden /
dan met behulp van een der Vocaalen / van de wel-
ke zij haar geluid ontleenen / en worden daarom Con-
ſoopen of Mede-klinker genoemd / en deze zijn

b c d f g h i k l m n p q r s t v w x z.

Wan-

Om te leeren Lezen en Schryven. 7

Wanneer boven de Vocaalen een dwarsstreepje gemaakt wordt / verbeeld dit dwarsstreepje zo veel als een (m of h) achter die Vocaal, daar het boven gebruikt of geschreven is / als by voorbeeld;

ā ē ī ō ū y	} met een - daar boven maakt	{	am em im om um ym	} of {	an en in on un yn
----------------------------	------------------------------	---	----------------------------------	--------	----------------------------------

De Vocaalen met twee stippen getekent zijnde / betekent / dat met die Vocaal, daar de stippen boven staan / weder met een nieuwe Syllabe moet begonnen worden: 't welk met ziet in woorden daar twee / drie of meer Vocaalen achter malkanderen volgen / dezelfde / echter niet in eene Syllabe uitgesproken mogen worden; als hier te zien is

Beziën	Bezen
Geërgert	Teest / Ge-ergert
Oost-Indiën	Oost-Indi-en

De (j) of (jota) die ik alzo lief is 't Duitische (je), de (v) of (vau) ook liever (ve), en de (w) lieft (we) noem; stelde ik ander de Consonen, alzo 't Consonen zijn / want zo geen geluid van haar zelfs hebben / als in de onderstaande woorden blijkt.

Jacht / jent / jicht / jost / jnweel.
 Dacht / becht / kinck / vol / buist.
 Wat / weet / wit / wal / wulps.

De (w) wordt doorgaans (dubbel' uu) genaamt / doch t' onrecht / want hy wordt in de gehele Neder-duitseh' Taal nooit als een (dubbel' uu) gebruikt / daarom noem ik hem liever (we) gelijk de Hoogduit-schen.

T W E E D E T R A P.

Van de Syllaben of Lettergreepen.

Een Syllabe of Lettergreep / is een geheelte van een woord / het welk bestaat in een / twee of meer letteren by een genomen / die men te zamen / en te geslukt uitspreekt; Om dan een geheel woord wel te kunnen lezen / moet men vooral de Syllaben weten te onderscheiden. Daarom heb ik veele voornaamste Syllaben, met welke meest alle de Woorden moeten beginnen of eindigen / tot oeffening hier ter nebergesteld.

Wa eb ib ob ub pb.
 We ec ic oc uc pc.
 Wa ed id od ud pb.
 We ef if of uf pf.
 Wa eg ig og ug pg.
 We eh eh ich och uch pch.
 We ek ik ok uk pk.
 We el il ol ul pl.
 We em im om um pm.
 We en in on un pn.
 We end ind ond und pnd.
 We ep ip op up pp.
 We er ir or ur pr.
 We es is os us ps.
 We et it ot ut pt.
 We ex ix ox ux px.
 We he hi ho hu hp.
 We he hie hii hlo hlu hly.
 We hie hzi hzo hzu hzn.
 We ce ci co cu ceest
 We se si so su sp.
 We le li lo lu ly.

Cha che chs cho chu chy
 Weest hyna als: Cha ghe
 ghi gho ghu ghy.
 Chza chze chzi chzo chzu
 chzp Weest hyna als:
 Ghza ghze ghzi gzo gzu
 ghzp.
 Cra cre cri cro cru cyp.
 Da de di do du dy.
 Dra dre dri dro dru dzn.
 Dwa dwe dwi dwo dwy
 dwn.
 Fa fe fi fo fu fy.
 Fla fle fili flo flu fly.
 Fza fze fzi fzo fzu fzn.
 Ga ge gi go gu gy.
 Gla gle gli glo glu gly.
 Gza gze gzi gzo gzu gzn.
 Ha he hi ho hu hy.
 He se si so su sp.
 Ha he hi ho hu hy.
 La le li lo lu ly.

Ma me mi mo mu my.
 Na ne ni no nu ny.
 Pa pe pi po pu py.
 Pla ple pli plo plu ply.
 Pza pze pzi pzo pzu pzy.
 Qua que qui quo quu quy.
 Teest ktoa kwe ktui ktog
 ktuu ktog.
 Ra re ri ro ru ry.
 Sa se si so su sy.
 Scha sehe schi scho schu
 schy.
 Schza schze schzi schzo
 schzu schzy.

Sla sle sli slo slu sly.
 Sma sme smi smo smu smy.
 Spa spe spi spo spu spy.
 Ta te ti to tu ty.
 Va ve vi vo vu vy.
 Vla vle vli vlo vlu vly.
 Vza vze vzi vzo vzu vzy.
 Wa we wi wo wu wy.
 Wza wze wzi wzo wzu
 wzy.
 Za ze zi zo zu zy.
 Zwa zwa zwi zwo zwu
 zwy.

Om nu nog weder aan te wijzen wat een Syllabe
 is / zo heb ik niet ondienstig geacht / hier onder het
 Gebied onzes Heeren / met Syllaben af te deelen.

Het, Ge-bed, on-zes, Hee-ren.

On-ze / Va-der / die / in / de / He-me-len / [zjt /]
 A-lwen / Naam / wer-de / ge-hei-licht. A-lw' /
 Ho-nink-ry-ke / ho-me. A-lwen / wil-le / ge-schie-
 de / ge-lyk / in / den / He-mel / [alzo /] ook / op /
 der / War-den. Onz / da-ge-lykz / Woord / geest
 onz / he-den. En-de / ver-geest / onz / on-ze /
 schul-den / ge-lyk / ook / wy / ver-ge-ben / on-ze /
 schul-de-naa-ren. En-de / en / leid / onz / niet / in /
 ver-zoe-kin-ge / maar / ver-lost / onz / van / den /
 boo-zen. Want / A-lw' / is / het / Ho-nink-ry-ke /
 en-de / de / Kracht / en-de / de / Heer-lyk-heid / in /
 der / Eeu-wig-heid / A-men.

Van 't verschil der Woorden / die met een enkel of met een dubbele Vocaal geschreven worden.

De Syllaben daar niet meer als een Vocaal tusschen twee Consonen in staat / moeten kort / maar als er twee Consonen tusschen staan / lang uitspreekten worden : Daar wel op dient gelet.

e Enkel	ee Dubbel.	Zin	u Dubbel.
Ben	Been	o Enkel.	Byt
En	Een	Boyd	Dyft
Hel	Heel	Loft	Wyn
Let	Leet	Pot	Zyn.
Met	Meet	u Enkel.	oo Dubbel.
Stel	Steel.	Durben	Booyd
a Enkel	aa Dubbel.	i Enkel	Laof
Bal	Baal	Bit	Poot
Stal	Staal	Dift	uu Dubbel
Wal	Waal.	Win	Duurzaam.

De (a) wordt by sommige ook lang gemaakt met een (e) daar achter te haegen /

a Enkel is kort / ae is lang / en leest als aa Dubbel

Al	Ael	} Leest en } } Schryft ook } } liebet	{ Aal
Brah	Braek		{ Braek
Kraem	Kraem		{ Kraek
Maal	Mael		{ Maal
Zal	Zael.		{ Zaal

Woch om de eigen silant van de (i) lang te maken moet men noodzaaklyk een (e) daar achter stellen / wyl de (i) anders kort is van uitspraak.

i is kort	ie is lang	Fziē	Fziē	Wzi	Wziel
Bzil	Bziel	Dift	Piekt	Zil	Ziel
Diz	Diez	Cin	Cien	Zin	Zien.
					Hier

Om te leeren Lezen en Schryven. 11

Hier ziet men wat groot onderscheid dat 'er is / zo wel in de uitspraak als in de betekenis / tusschen de Woorden / die met een enkele of met een dubbele Vocaal geschreven worden.

Volgt nu 't verschil tusschen de Woorden die men schryft met een enkele of met een dubbele Consoon.

b Enkel. Aber Baden Bedden	bb Dubbel. Abber Badden Bedden	m Enkel. Kamer Kamen	mm Dubbel. Kammer Kommen
g Enkel. Gagen Wegen Zegen	gg Dubbel. Gaggen Weggen Zeggen.	p Enkel. Kaper Klepel Koper Scheper	pp Dubbel. Kapper Klepper Kopper Scheppen.
k Enkel. Aker Baker Laken	kk Dubbel. Akker Bakken Lakken	r Enkel Coren Daren	rr Dubbel. Corren Darren.
l Enkel. Holen Molen	ll Dubbel. Hollen Mollen.	t Enkel. Boter Baten Peter	tt Dubbel. Botter Batten Petter.

V I E R D E T R A P.

Van de Diphthongen of Twee-klanken en van de Triphthongen of Drie-klanken.

Diphthongen of Twee-klanken / zyn t'zamenboegingen van twee Vocaalen. dewelke naasten maar eene Syllabe maaken; Dergelyke zyn ook de Triph-

12 Trap der Jeugd ofte nette manier,
 Triphthongen of Drieklanken van drie Vocaalen t'zamen
 geboegt/ die men al wel behoort te leeren kennen/
 en immers wel te leeren uitspreken / also zulst
 anders een groote verandering in den zin maakt.

De Diphthongen of Tweeklanken zyn van deze/
 ai/ au/ ei/ eu/ oe/ ou/ ui.

ai	Pleiten	oe	ou	ni
Bailjulo	Kein	Bloed	Bout	Bruit
Hair	Keis	Blaem	Bouten	Bruik
Koren-air	Crein	Boek	Bouwer	Buit
Mai	Keinzen	Boer	Goud	Quif
Wambuis	Weide	Boer	Hout	Quit
	Weinig	Doel	Houten	Quis
au	Zeit	Doen	Houten	Quis
Dau		Doet	Houd	Quist
Klanten	eu	Doet	Houd	Kruis
Laurier	Beur	Doen	Hout	Eni
Paus	Deugd	Doeten	Houten	Enis
	Fleur	Doed	Dub	Muil
el	Geur	Haen	Duberg	Muis
Beitel	Heusch	Haest	Duwel	Quif
Bzeibel	Jeugd	Koe	Houten	Quim
Bzeiu	Keur	Koest	Schau	Schuim
Dweil	Keuf	Moer	Schout	Schuil
Eilaag	Keul	Oeber	Cou	Sluis
Eischer	Keuk	Plaen	Couten	Sluizen
Feit	Keug	Koest	Crou	Spuut
Geit	Scheur	Koer	Crauten	Suiker
Heil	Steur	Schoer	Couten	Quin
Keizer	Teug	Stael	Doout	Nil
Klein	Denken.	Plaer	Douten	Nittagt
Meld	Stutel	Zoen	Zout	Duil
Peilen	Spreek	Zaet	Zouten	Zuid.

Om te leeren Lezen en Schryven. 13

Om nu te doen zien 't groot verschil dat 'er is/ zo in den zin/ als in Spelling en uitspraak/ tuschen de woorden/ die met een enkele Vocaal of met een Diphthongen woorden geschreven/ zo heb ik eenige van deze Woorden hier onder gestelt.

e	ei	o	ou
H ^e l	H ^{ei} l	B ^o t	B ^{ou} t
L ^e ben	L ^{ei} den	M ^o t	M ^{ou} t
u	eu	Sch ^o t	Sch ^{ou} t
B ^u l	B ^{eu} l	u	u
D ^u l	D ^{eu} n	B ^u g	B ^u g
o	oe	K ^u g	K ^u g
B ^o ck	B ^{oe} ck	M ^u l	M ^u l
H ^o ck	H ^{oe} ck	M ^u g	M ^u g
K ^o ck	K ^{oe} ck	K ^u g	K ^u g

De Triphthongen of Drieklanken / zijnde t' zamien-
voegingen van drie Vocaalen, en een zelve Syllabe;
zyn deze; aai/ ieu/ oei/ ooi.

aai	I ^{aa} u	M ^{ee} n	G ^{oe} it
B ^{aa} i	G ^{aa} u	S ^{ne} u	M ^{oe} it
D ^{aa} i	G ^{aa} u	S ^{pre} u	S ^{po} it
I ^{aa} i	I ^{aa} u	ieu	V ^{er} soeit.
K ^{aa} i	K ^{aa} u	H ^{ie} u	ooi
T ^{aa} i	T ^{aa} u	H ^{ie} u	D ^{oo} i
T ^{aa} iheid	T ^{aa} u	T ^{ie} u	M ^{oo} i
Z ^{aa} iland	K ^{aa} u	T ^{ie} u	K ^{oo} i
Z ^{wa} it.	eu	D ^{ie} u	H ^{oo} i
aa	C ^{ee} u	D ^{oe} i	D ^{oo} i
B ^{la} au	T ^{ee} u	B ^{oe} i	D ^{oo} i
		G ^{oe} it	D ^{oo} i

Men spelt gemeenlyk met i en een j.

D^{aa}ijen / D^{aa}ijen / Z^{aa}ijng / G^{oe}ijen / K^{oo}ijen /
S^{ne}ijen / D^{oo}ijen / K^{oo}ijen.

Z E S D E T R A P.

Leerende de rechte uitspraak van de
 (b en p) (d en t) (f en v) en de (s en z):
 ingesluit van, de (j) (ch) (c) (ph)
 (th) (tie) (Æ) en (OE.)

In 't leezen en schryben moet men heel nauwkeurig
 letten / op 't verschil van letteren / die zacht of
 scherp uitgesproken moeten worden: want indien men
 hier geen acht op geeft / zal men zich veeltijds geheel
 anders uitdrukken / als men meende: **Wimmer** is tus-
 schen het woord (**Wak**) en het woord (**Pak**) / in de
 zin en uitspraak groot onderscheid / als ook in alle
 deze onderstaande woorden.

W. zacht.	P. scherp.	D. zacht.	T. scherp.
Wak /	Pak.	Dak /	Tak.
Wad /	Pad.	Dai /	Tal
Weer /	Peer.	Doozn /	Toozn.
Wes /	Pest.	Dzest /	Trest.
Wier /	Pier.	Duin /	Tuin
Woord /	Poozt.	F. scherp.	D. zacht.
Wrecken /	Precken	Fel /	Del
Wijl /	Pul	Fol /	Dol

Het verschil in de uitspraak tusschen (f) en de (b)
 is zeer groot / en wordt nogtans in **Friesland** / door
 kwaade gewoonte / niet in acht genomen / als zeg-
 gende (**Fader**) (**Frouw**) door (**Dader**) (**Drouw**)
 enz. Daarom heb ik heel nodig geacht / hier eenige
 woorden te laten volgen / die met de (b) geschreven
 en ook na bezelbe uitgesproken moeten worden / en
 niet met de (f).

Leest en	[Vader /] Maar leest	[Vader
spreekt dan	[Van /] noch en	[Van
deze woordz-] Vraagden /] spreekt die] Vraagden
denzacht uit	[Deel /] voorzal niet	[Deel
na de (v)] Dig /] scherp uit] Dig
als] Doegen /] gelukt een] Doegen.
] Dal /] (f) als] Dal.

Het onderscheid in de uitspraak tusschen de (f en de (3) is mede zeer groot / want de (f) is scherp en de (3) is zacht; als blijkt in de onderstaande woorden.

S. scherp.	Z. zacht:	De (w) is de	Zwaan /
Sant sint of	Zand der	enigste Con-	Zwaar
heilige /	zee	foon die ach-	Zwart /
Suiker	Zinket	ter de (3) kan	Zwoep
Sadel	Zandel	Geschreeven	Zwigten /
Solder.	Zalder.	woorden / als	Zwyn.

De (f) heeft altyd een scherpe uitspraak / als hier boven gezegt is / uitgenomen in woorden / daar die tusschen twee Vocaalen komt te staan / wanneer de zelve de zachte uitspraak van de (3) aanneemt / en wordt tegenwoordig in zulke woorden meest met de (3) geschreeven; dog als de (f) scherp moet blijven / moet men die verduubelen / en dan is 't gebzuikeijst de eerste (g) om dat die de Syllabe eindigt / met een kleine; dat is / een eindigende (g) / ende de tweede om dat die aan 't begin van de Syllabe komt te staan / met een lange / dat is / een beginnende (f) te schryben: daar hebendaags / zo min door Liefhebbers der Schryf- als Druk-konst / weinig op gelet word / schryvende of drukkende de woorden tusschen, mis-schien, enz. aldus; tusschen, misschien, of tusschen, misschien, of tusschen, misschien, dat verkeert en tegen 't rechte gebzuikeijst dezer letters is stryvende.

16 Trap der Jeugd ofte nette manier

Ook wordt de Consoon, (j of jota,) door eenige
 voor een (Vocaal) gebruikt/ schryvende jder, jk,
 jmmers, jodien, js, jverig, enz. dat een grove
 misflag is/ want de (j) geen Vocaal zynde/ kan/
 zonder byvoeginge van een Vocaal, met ander Con-
 soonen, noch ook alleen staande geen Woord noch
 Syllabe maken.

De (ch) is by na van uitspraak als de (g/) en
 niet als (h/) als blykt in 't woord Michiel, daar
 men de (ch) maar een weinig scherper hoort/ als of
 het aldus/ Mighiel, geschreven was: zo dat de
 woorden Christus, Christoffel, enz. niet uitgesproken
 moeten worden Kristus, Kristoffel, als of die niet een
 (k) geschreven waren/ maar byna als een (g/) doch
 een weinig scherper.

By moet ook weten/ dat 'er somtyden eenige woord-
 den met andere Letteren worden geschreven/ maar
 nogtans anders gepronuncieerd worden/ als C/ k/
 Ph/ tie/ en E en æ OE &c.

In de Syllaben daar (c) voor een (e/)
 een (i) of een (u) gebruikt of geschreven staat
 moet men de (c) uitspreken als een (s)

Ceremonie/	} Teest aldus/	{	Seremonie.
Cicero/			Sisero.
Cierlyk/			Sierlyk.
Cylinder/			Splinder

Daar de (c) voor de (a/) (o/) (u/)
 (i/) (r/) gebruikt of geschreven staande moet
 gelijck een (k) uitgesproken worden.

Ealf

Om te leeren leezen en Schryven. 17

Calf	} Leest	Italf	} Cleeden	Kleeden	
Comen		Komen		Clinken	Klinden
Const		Konst		Clemmen	Klemmen
Conink		Konink		Cray	Kray
Copen		Kopen		Creupel	Kreupel
Coren		Koren		Crank	Krank
Coster		Koster		Crupen	Krupen
Cuiper	Kuiper	Clappen	Klappen		

(Ph) of Grieksche (Phi) moet men leezen ende uitspreken als een F.

Phantazp	} leest	Fantazp	} leest	Phileman	} leest	Phileman
Pharao		Farao		Philippus		Philippus
Pharizeen		Farizeen		Philosooph		Philosoof
Phenic		Fenic		Prophheet		Profeet.

(Th) of Grieksche (Theta) leest als een (t).

Theodoruz	} leest	Theodoruz
Theologie		Theologie
Theologant		Theologant
Theophilactus		Theophilactus
Theophzastuz		Theozastuz
Thien		Tien
Thisiphon		Tisifon
Thimothens	Timothens	

(tie) komt van 't Latyn / leest als (cie).

Cozertie	} leest	Cozertie	} leest	Perfectie	} leest	Perfectie
Ercefatie		Ercefacie		Predicatie		Predicacie
Gzatie		Gzacie		Reberemie		Reberencie
Denentie		Denentacie		Subiectie		Subiectie.

E æ en, E œ leest men als (e).

Egypten	} leest	Egypten
Præfenteert		Præfenteert
Oeconomie		Economie
Peena		Pena.

Z E S D E T R A P.

Inhoudende verscheide Woorden van
 een / twee / drie / vier en vyf Syllaben:
 Volgens het A / B / C. heel nobig om
 alterhande woorden te spellen.
 woorden van een Syllabe.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	V	W	X	Y	Z	
Abt	Boest	Doed	Grauw	Jaar	Maan																				
Ach	Boom	Doep	Grom	Jagt	Macht																				
Agt	Buit	Doef	Graat	Jakt	Mag																				
Van	Byn	Droom	Gek	Jakt	Meel																				
Wart	C	Deen	Geel	Jicht	Melk																				
Arch	Callt	Dat	Geld	Jinkt	Melk																				
Arm	Cat	E	Geest	Jonk	Melk																				
Ach	Crank	Eedi	Gom	Jonk	Melk																				
B	Cleet	Ei	Goet	Kas	Melk																				
Balk	Cetti	Eist	Goet	Kalk	Melk																				
Bank	Crijt	Eeng	God	Kam	Melk																				
Wast	Coz	Eerg	Gom	Keel	Melk																				
Wlad	Cros	Ey	Gond	Kelk	Melk																				
Blaauw	Crop	F	H	Kerf	Melk																				
Wand	Cop	Fat	Haak	Kind	Melk																				
Wed	D	Fcer	Halz	Kist	Melk																				
Wef	Dag	Fel	Han	Koek	Melk																				
Wel	Dal	Fet	Harp	Koek	Melk																				
Werg	Dank	Flig	Hek	Koek	Melk																				
Wrig	Dang	Form	Heet	Koek	Melk																				
Wrief	Darm	Flux	Hoort	Koek	Melk																				
Wriel	Dank	Fluc	Hebt	Koek	Melk																				
Wol	Dog	Fy	Hef	Koek	Melk																				
Wosch	Del	G	Hof	Koek	Melk																				
Wot	Dienst	Ga	Hop	Koek	Melk																				
Wloot	Diest	Gau	Houb	Koek	Melk																				
Wig	Dze	Gank	Hond	Koek	Melk																				
	Dooz	Gat	Huis	Koek	Melk																				

O	A	S	C	W
Ook	Aap	Saal	Caak	Waan
Of	Kant	Salt	Cand	Wyl
Op	Kijm	Salm	Cap	Wyn
Oub	Kink	Sang	Craag	Wint
P	Koft	Sand	Crep	Wolf
Paar	Kot	Schaal	Teen	Worm
Past	Kuft	Stab	Twee	Woud
Pand	S	Stam	Tyd	A
Paus	Saal	Seep	Tyng	Aist
Pyn	Salt	Scheer	Tyut	Het
Pool	Salm	Spiel	Traub	Hf
Pomp	Sang	Stem	Tulp	Z
Pond	Sand		D	Zaak
Pot	Schaal		Daam	Zand
Post	Stab		Daan	Zee
Put	Stam		Disch	Zeel
Q	Scey		Vleesch	Zy
Quaak	Scheer		Voisch	Zyd
Queen	Spiel		Vlaa	Zodm
Queel	Stem		Wout	Zydt
Ruyt				

Woorden van twee Syllaben /
hervolgens het A / B / C.

A	B	B	B
Ael	Baden	Bergen	Bieren
Akker	Baffen	Beesten	Bode
Handden	Balsaan	Besem	Boge
Kanzig	Barbier	Beurse	Boomen
Afgod	Baren	Beven	Boter
Ambagt	Balsem	Beiden	Bloemen
Ambacht	Bekken	Bidden	Brueder
Ampman	Belien	Biechten	Brouwer
Anker	Belgen	Bieden	Bullen
Arbete	Bedde	Binnen	Buyschen
		Bippen	Buissel

C	Dienaar	F	Damel
Campen	Diepte	Fatsoen	Haze
Camer	Dierbaar	Fielten	Haspel
Canker	Dingen	Fluoyen	Helpen
Cancel	Distel	Fluweel	Hembden
Capoen	Dyben	Fernis	Hemel
Casteel	Dynken	Festyn	Hemmen
Coroet	Dochter	G	Heiden
Cladde	Dolen	Galge	Hoede
Claarheid	Donker	Gapert	Heide
Clager	Danber	Garen	Handen
Clapper	Doopen	Glazen	Honderd
Cloppe	Doopsel	Graven	Hoger
Cipier	Doornik	Graver	Hoogheid
Cieden	Doeshheid	Gebed	Hooghuk
Climmen	Doomer	Gebraad	Hooren
Coker	Dronkaart	Geenjing	Houman
Colbe	Droffel	Geheel	J
Comen	Druve	Gehaat	Jaarluk
Couink	Duibel	Geluk	Jagen
Conste	Dunken	Genait	Jager
Coymman	Drukker	Gezond	Janken
Clofiken	Dinbe	Geite	Jakken
Cloppen	E	Gierig	Joode
Croppen	Ebel	Gieten	Jonker
Custe	Enkel	Goedheid	Juffrouwe
D	Emmer	Goedel	K
Dangser	Eere	Grippen	Kagchel
Draagen	Ellen	H	Kappen
Drager	Eben	Hakken	Knappen
Dwalen	Eeten	Haastig	Knaankweil
Dekker	Erheu	Hage	Keerse
Delven	Ermyt	Halen	Keiber
Denken	Eyhe	Hamer	Keimmen
Derben	Ezel	Hagen	Keek

Kerke
 Ketel
 Keuken
 Ketzer
 Kieken
 Kiste
 Kiezen
 Kulope
 Koetze
 Koefjen
 Kuffen
 Kplien
K
 Kaghen
 Landen
 Laken
 Lebend
 Lekker
 Leeder
 Leeljk
 Leenen
 Lente
 Lepel
 Leerzen
 Leven
 Leber
 Lichten
 Ligchaam
 Liegen
 Lymen
 Lontwaad
 Loosheit
 Losijk
 Louwaad
 Loden

Luttel
 Luipert
 Luipaard
M
 Maandag
 Maajer
 Mager
 Maanden
 Mantel
 Meester
 Meenig
 Mercken
 Meeter
 Meinen
 Milde
 Minnen
 Misdoen
 Missen
 Misslag
 Misschien
 Malen
 Monnik
 Mostert
 Munte
 Munter
M
 Nagel
 Naken
 Nebel
 Neerftig
 Regen
 Nergens
 Nemen
 Nietig
 Neuze

Nichte
 Niesen
 Nidig
 Nigen
 Noemen
 Noden
 Nonne
 Nooten
 Noorden
O
 Oncen
 Onkuisch
 Onlang
 Ontdoen
 Ooge
 Oore
 Oudheit
 Open
 Ogen
O
 Ochter
 Oden
 Oasschen
 Papier
 Panne
 Plagen
 Planten
 Plateel
 Platen
 Pona
 Penne
 Pennink
 Pensien
 Peper
 Pilaar

Peizen
 Pone
 Popen
 Popen
 Poorten
 Poortier
 Pranken
 Proeben
 Plukken
 Pullen
 Puisten
Q
 Quartel
 Quaastheit
 Qualijk
 Quinkslag
 Quartier
 Quetsen
 Quiten
 Qualster
R
 Raden
 Ramen
 Ropen
 Rechter
 Reben
 Riegel
 Reuzen
 Ringer
 Ribbe
 Rykdom
 Ryder
 Russel
 Roepen
 Roeren

22 Trap der Jeugd ofte nette manier

Rogge
 Rooze
 Rooster
 Rotten
 Ruige
 Rugge
 S
 Sakken
 Saffraan
 Sagen
 Salaat
 Salet
 Sanger
 Schamen
 Schaben
 Slachter
 Slaper
 Slapen
 Schzagen
 Schampen
 Schelle
 Schenker
 Scheeten
 Scheepen
 Semel
 Schepfel
 Slekten
 Sleutel
 Sleen
 Speelman
 Spelbe
 Seben
 Selden
 Stemme
 Sterkheid

Sterbe
 Sterben
 Sterkte
 Steben
 Simmen
 Simien
 Simpel
 Schepper
 Schimpen
 Schyber
 Snyder
 Spiegel
 Spille
 Soeken
 Soeker
 Schokker
 Schakker
 Schoubie
 Sonbag
 Sozen
 Soutvat
 Schzoeben
 Schylden
 Snuiten
 Snuiter
 C
 Cabbolt
 Caarte
 Casel
 Talent
 Caar ken
 Caaken
 Canden
 Cangen
 Crappet

Cwaalben
 Cermyn
 Cergen
 Cerve
 Cerkker
 Cichel
 Cwintig
 Canner
 Caren
 Caozfen
 Crooster
 Cuigen
 Cuischer
 Cuisen
 D
 Dallen
 Dangen
 Daster
 Dasten
 Dechten
 Dinken
 Denster
 Derwer
 Dester
 Diechant
 Dystien
 Dystig
 Dystichen
 Dytcher
 Dliegen
 Doegen
 Dolgen
 Doldoen
 Doordeel
 Duisten

W
 Waaram
 Waaijer
 Waker
 Waken
 Wambuis
 Water
 Weeren
 Weide
 Westen
 Wetten
 Werbel
 Wiege
 Woensdag
 Woeker
 Woffie
 Wonker
 W
 Wriand
 Wriand
 Wzer
 Wber
 Wber
 Wling
 Wken
 Wkker
 Z
 Zaagen
 Zalig
 Zalland
 Zeeland
 Zonde
 Zeloet
 Zulen
 Zutphen.

Volgt

Dolgt een ander A/ B/ C. van Woorden
met drie Syllaben.

A
 Akerbaan
 Abdisse
 Akerman
 Admiraal
 Aankleven
 Aalmisfe
 Annemen
 Anroepen
 Afzagen
 Afhouwen
 Afhalen
 Afnemen
 Ageren
 Allenyheit
 Anderfint
 Antwoorden
 Arbeiden
 Armelyk
 Armoede
 Overrecht
B
 Babbelet
 Bakkeren
 Banier
 Baam-besfen
 Brand-uze
 Beklabben
 Beliagen
 Bekkeren
 Bedenken
 Bedriegen

Bedwingen
 Belzebul
 Begraffen
 Begeerte
 Begeerlyk
 Begeven
 Begieten
 Behoeden
 Behouden
 Beleggen
 Belooften
 Bepuden
 Bepelzen
 Berispen
 Berouwen
 Bespieden
 Betamel
 Bitterlyk
 Blydelyk
 Baam-olt
 Water-melk
 Brouwen
 Brouwen
 Bullebak
 Beijen-kroze
C
 Camerak
 Candelaar
 Canonik
 Cappelle
 Capellaan
 Cleermaker

Coufpreider
 Coufchand
D
 Dagelyk
 Deernisfe
 Deurwaarder
 Donderen
 Doofsteken
E
 Edelman
 Erbaarheit
 Eenigheit
 Egeren
 Erweten
 Eijeren
 Eendvogel
F
 Fonteyne
 Frontieren
 Firmament
G
 Grabiner
 Gestadig
 Gebeerte
 Gedent
 Geheugen
 Geleiden
 Gemeinheit
 Gemeenfchap
 Genezen
 Geneuglyk
 Genugte

Ges-

Gersten-meel
Gezelschap
Gebieden
Gelieven
Gierigheid
Gordynen
Grotelgh
Grootvader
Grootmoeder
Gebuere
Gebuerte
Gelukkig

Haarelyk
Haarekams
Hagelen
Handgiste
Haze-wind
Helsvasschies
Herbergen
Herbergier
Herbigheid
Hertelyk
Hersenen
Heusfchik
Heimelyk
Hinderen
Hoenderen
Hovaardig

Indiaan
Ingeband
Inhouden
Inkamen
Inlaten

Inwilligen
Intwelier
It
Kandelaar
Kraakelen
Kraakstelen
Kameelen
Kaers-maker
Kermisse
Kennisse
Kinderen

Kammerkens
Kantaerne
Labeeren
Lekkerheid
Leg-pemink
Lendenen
Leenbaarden
Ligtelyk
Luisteren

Magerheid
Makelaar
Markgave
Meesteren
Meesmaker
Minbering
Minnegh
Molenaar
Moordenaar
Metzelaar
Mildeman
Mosselman
Mogelen

Nachtgael
Nagelen
Negentig
Negentien
Neerstelyk
Nestelen
Nestelink
Nieuwe-maar
Nieuwigheid
Nobigheid

Onkuisheid
Onessen
Ongezond
Oernoot
Ontbuten
Ontbinden
Ontbieden
Ontkleeden
Ontdekken
Ontdeeren
Ontvangen
Onthazen
Ontleenen
Ontloopen
Oordeelen
Orgelen
Ozkussen
Ozlogen
Ozake
Openbaar
Oubelaar
Ojelaar

P
 Penne-mes
 Pergement
 Predikant

Q
 Quafzalber
 Quikzilber
 Quee-appel
 Quetsuuren

R
 Raatkamer
 Regeeren
 Ragenbalk
 Reismantel
 Reinigheyt
 Rykelyk
 Rommen
 Rondelyk
 Ruidigheyt

S
 Swaefstok
 Sweertbeger
 Schimmelen
 Schoenmaker
 Slaatmaker

Volgen eenige Woorden op hooygaande manier / makende vier Syllaben.

A
 Admiteren
 Affineeren
 Amandelen
 Amftelredam
 Ammelaken
 Antipater

B
 Bevestigen
 Beballiglyk
 Betamelgh
 Bezonderen
 Betoveren
 Belvedigen

C
 Cachtig
 Ceekenen
 Cichelen
 Cimmerman
 Cimmeren
 Couwager
 Croetelen
 Cuimelen

D
 Derbergen
 Derfipden
 Derbonden
 Derklaaren
 Derkragten
 Derkrugen
 Derderben
 Derdienen
 Derdoemen
 Derdzieten
 Derdzinken
 Derdzinken
 Derdzinken
 Derzinken
 Derzinken
 Derzinken
 Derzinken
 Derzinken
 Derzinken

D
 Dermaffen
 Dertraeren
 Derfinten
 Derfchpikken
 Derfmaden
 Derftekten
 Dertereeren
 Dertraosten
 Derweren
 Derendeel
 Derderen
 Derndelyk

W
 Waarnemen
 Wankeelbaar
 Wandelen
 Wapenen
 Weduwe
 Wederstaan
 Weigeren
 Waerdiane
 Wind-meule
 Wisfelen
 Woestyne
 Wondorlyk

B
 Bonetmaker
 Beringelen

C
 Capuciner
 Carmelyten
 Cleinmoedigheyt
 Coninginne

D
 Ozelvuldigheid
 Dulsinnigheid
 Doortrappigheid
 Dwaarschoubery

E
 Ergisteren
 Elendighk
 Ellebogen
 Erenteste
 Eert-bezien
 Eend-bageleu

F
 Fatsueneren
 Finschwoels
 Fontein-ader

G
 Geneuglik
 Gestadigheid
 Getrouwelikh
 Goedertieren
 Godzaligheid
 Gulzigheden

H
 Hardnekkigheid
 Heerelikhheid
 Heimelikhheid
 Hindertochten
 Hindertlagen
 Haererne

I
 Iacht-godhene
 Inzinnigende
 Inhalinge
 Inneghen

K
 Keiserijns
 Kerkelagtig
L
 Langmoedigheid
 Ligtbaerdigheid
 Lofhoofdigheid

M
 Manierlykhheid
 Middelmate
 Minnelikhheid
 Murmureeren

N
 Nalatihheid
 Noobwensigheid
 Nozmoedigen

O
 Omstantigheid
 Onkultschelikh
 Onberdamen
 Onderhouden
 Onderzoeken
 Onderwijzen
 Ontnagelen

P
 Ontnestelen
 Oosprankelikh
 Ootmoedigheid
 Oberlyden
 Overdenken
 Overgeven

P
 Pannekoelen
 Pasten-bakker
 Pasten-maker
 Pachtzeeren

P
 Prospereren
 Picardijen
Q
 Quakenbrugge
 Quinkleeren

R
 Rampspoedig
 Raserijen
 Regtbaerdighk
 Roekeloosheid
 Rommel-zootje
 Rommelingen

S
 Sachtmoedige
 Samaritaan
 Sozgvulbige
 Swaermoedige
 Standvastige

T
 Taputseru
 Timmeragie
 Troetelingen
 Toebereuen

V
 Verachten
 Verhandigen
 Verwonderen
 Vriendelighk
 Voosprankelikh

W
 Wapen-maken
 Watermeulen
 Wespzeelende
 Wispeltuwig
 Wolfenbuttel

Z E V E N D E T R A P.

Inhoudende de Naamen der Friesche Steden en Dorpen; als mede die van de Stad Groningen en Ommelanden: mitsgaders die van het Oude en Nieuwe Testament., en eenige Geslagt-Register uit dezelve

Beschryving van Friesland.

Friesland leit als een Witthoek van 't vaste Land / heeft aan 't Oosten het Landschap Groningen en Ommelanden; aan het Noorden de Wadden / of de Eilanden Ameland en Schiermonnikoog / aan het Westen de Zuiden-Zee / ende loopt voor een groot gedeelte tot aan 't Zuiden geheel om / en hangt daar paalt het aan 't Landschap Overijssel en Drenthe: Zynde verdeelt in vier Eeden.

Ostergo, Wester, Zevenwolden, en de Steden als volgt:

O O S T E R G O

Heeft 11 Grieternyen; als eerstelyk Leeuwarderadeel, is Grietman Jr. Ulbo van Burmania, heeft 14 Dorpen.

Wierdum / waar onder is Wjngaart / Zwichum / Goutum / Huisum / Hemptens / Ceerns / Stiens / Finkum / Dpum / Wjtsum / Roznjam / Aeksum / Tekken / Mieden.

2. Ferwederadeel, is Grietman Imilius Jofanus de Schepper, heeft 11 Dorpen:

Ferwert / Hooge-beintum / Hailum / Wertum / Mijkerk / Wangswerd / Blue / Janum / Britsum / Aeksum / Tigtaard.

28 **Trap der Jeugd ofte nette manier**

3. Westdongeradeel, is Grietman Jr. H. D. E. van Aylva, heeft 14 Dorpen.

Holwerd / Ternaard / Wierum / Nes / Hantum-
huzen / Hantum / Beterwierd / Boznwierd / Hiau-
te / Boznimerhuizen / Raad / Foubgum / Daareng /
Bzantgum.

4. Oostdongerodeel, is Grietman Julius Hobbo Burmania, heeft 8 Dorpen en 2 Kloosters.

Ansrum / Wetseng / Nieuwier / Niekerk / Pæsen /
Tloeffen / Marra / Matstwier. Klooster Zion en
Weerd.

5. Kollumerland en Nieuw Kruisland, is Grietman Jr. Willem Hendrik van Hiemstra, heeft 6 Dorpen en 1 Klooster.

Collumerzwaag / Westergeest / Oudwoude / Kol-
lum / Lutkewoude of Augsbuut / Boerum / en
Freeklooster.

6. Agterker spelen, is Grietman de Heer Daniël Blok van Haarsma, heeft 8 Dorpen en 2 Kloosters.

Zunderhuzen / Augustingsga / Parkema / Opein-
de / Drogenham / de Katen op 't Wpsel / Buiten-
post / Lutkepost. Klooster, Erkens / Bzoutweg.

7. Dantumadeel, is Grietman de Heer Adriaan Ganter Vischer, heeft 12 Dorpen.

Dziesum / Wouterwoude / Murmerwoude / Ma-
kerwoude / Dannerwoude / Kingsmageest / Zu-
trandahuis / Janum / Birbaad / Feentwoude / Hood-
kerk / Zwaag-West-Ende.

8. Tietjerksteradeel, is Grietman de Heer Henri-
kus Wiarda van Altena, heeft 14 Dorpen.

Wijng / Oudkerk / Benkerk / Bierkerk / Kuyers-
kerk / Tietjerk / Zuydwoude / Heregarjip / Garjip /
Bergum / Oostermeer / Zumer / Estrum / Cer-
gekoude.

9. Smal-

9. Smalingerland, is Grietman Jr. H. L. Haarsma, heeft 7 Dorpen.

Oubega / Nijega / Opeinde / Noorde-Dragten / Zunder-Dragten / Boornbergum / Koztehemme.

10. Idaarderadeel, is Grietman de Heer C. van Scheltinga, heeft 8 Dorpen.

Idaard / Egum / Fziens / Hoordahuizen / Warrego / Grou / Warstiens / Wartena.

11. Rauwerd, is Grietman Jr. T. E. Joh. Heerinda van Elinga, heeft 6 Dorpen en 1 Klooster.

Houtwert / Eernsum / Deersum / Poppingawier / Cersool / Zuybrandeburen. En 't Klooster Engwierd; behaarende onder Poppingawier.

WESTERGO.

Heeft 9 Grietenyen; en eerstelyk Denumadeel, is Grietman Jr. Georg Frederik Baron thoe Swartzenberg en Hogenlandsberg, heeft 12 Dorpen.

Adenaldum / Bellum / Dier / Beetgum / Margsum / Engelum / Dienum / Borum / Blessum / Oongatryp / Schingen / Slapperterp.

2. Frankeradeel, is Grietman Jr. Karel Georg van Wassenaar, heeft 11 Dorpen.

Cesum / Hittum / Achlum / Midlum / Herbajum / Danium / Boer / Keid / Peids / Cwels / Schalsum.

3. Barrodeel, is Grietman Jr. Rutgert van Haars-holte, heeft 8 Dorpen en 1 Klooster.

Minnerga / Firdgum / Cjnnarum / Oosterbierum / Seebierum / Pietersbierum / Wynaam / Almenum / leggende onder de Stad Harlingen. En het Klooster Lidlum.

4. Baarderadeel, is Grietman Jonker Ernst Frans van Aylva, heeft 16 Dorpen.

Fozwert / Wiedum / Montgum / Schilleard / Ooster

30 Trap der Jeugd ofte nette manier

Oosterwierum / Wasum / Wielwerd / Bzietswerd /
Oiterlitterf / Winsum / Waard / Hupns / Lions /
Hilard / Tellingum / Beerf.

5. Hennaarderadeel, is Grietman de Heer Jr.
Bendert Philip Abbinga van Humalda,
heeft 12 Dorpen.

Hemard / Utens / Luthewierum / Ooster-End /
Hudaard / Wammels / Waarens / Hudaard / Welf-
ryp / Canjum / Spantum / Ebens.

6. Wonseradeel, is Grietman de Ed: Heer Jr. Wi-
loko Baron te Zwartzenberg en Hogenlands-
berg, heeft 27 Dorpen en 2 Kloosters.

Stam / Megabriet / Burgewierd / Hoznwerd /
Dedgum / Ermozra / Engewier / Fermalde / Groent-
terp / Gaast / Hartwer / Higtum / Afsagahunfen /
Hensum / Kindstweit / Tellingum / Tonpenhan / Mak-
hum / Pingium / Paraga / Schraad / Scheitens /
Piaani / Zurig / Tjerfwert / Witmaarsum / Wons /
Olde-klooster en Oego-klooster.

7. Wimbritz, is Grietman J. Suik Gerrolt Jukk: van
Burmania, geboren Rengers, heeft 28 Dorpen.

Opperhupfen / Nitwillingerga / Zutryp / Ham-
mers / Smallebrugge / Wouds-end / Upekollaga /
Indijk / Heeg / Gashmeer / Dienhupfen / Zands-
be / Oudega / Aefega / Oosthem / Abuega / West-
hem / Welsum / Nientoland / Folsagare / Talle-
hunsum / Hsbregtum / Circus / Scharneganten /
Goinga / Loinga / Gau / Ofsingabriet.

8. Hemelum, Oldevaart en Noordwolde, is Griet-
man Ernst Willem van Wydenburg, heeft 9 Dorpen.

Hemelum / Houdum / Warns / Scharle / Malque-
rum / Oudega / Auega / Etahupzen / Helderwolde.

9. Het Bild, is Grietman Jr. Jacob Adriaan de Tout,
heeft 3 Parochien.

St. Jacobs Parochie / St. Anna Parochie /

L. Vrouwen Parochie / met de Oude en Nieuwe
Zyle / en de Lye.

Z E V E N W O L D E N.

Heeft 10 Grieternyen: en eerstelyk Uitteringeradeel,
is Grietman de Heer Augustynus Lyklama a Ny-
holt, heeft 6 Dorpen.

Oudeboom / Bred / Wikkunt / Terhoorne / Ter-
kaple / Wismarijp.

2. Engwierden, is Grietman de Heer Hobbo Baart
van Sminia, heeft 4 Dorpen.

Gerflood / Tjalebird / Tuinbird / Terhaut / en-
de een gedeelte van de Vlekkie Heeren Feen.

3. Donjewarstal, is Grietman Jr. Johan Vegelin
van Claarbergen, heeft 14 Dorpen.

Goingarip / de Borch / Austerhaule / Mpega /
Olbesontwer / Donjega / Tjergaast / St. Anklaas-
ga / Adstienhuizen / Ceroele / Indpken / Lang-
weer / Boornzwagen / Tegemeer.

4. Haskerland, is Grietman de Ed Heer Jr. Schelto
Hessel Roordo van Eysinga, heeft 7 Dorpen.

Westermeer / Buskzwage / Hasterdphien / Has-
terhoorne / Oudehaske / Nieuhaske / en de Vlekkie
Laure / met een gedeelte van het Heeren Feen.

5. Schooterland, is Grietman de Heer Meano Coe-
hoorn van Scheltinga, heeft 18 Dorpen.

Boonskerzwaag / Tubbega / Scheuriga / Oude-
hoorne / Nijehoorne / Carlisk / Brongerga / Nieu-
brongerga / Milldam / Oudeschoot / Nijeschoot /
Roerum / St. Jansga / de Kleinegaast / Haule /
Roelof of Nijega / Dolsrahuisen / Oibega of Wit-
dulten / met een gedeelte van 't Heeren Feen.

6. Lemsterland, is Grietman de Heer Daniel Dan-
wert de Kempenaar, heeft 5 Dorpen.

Temmer / Esterga / Pollega / Oiterzee / Egten.

7. Graa.

32 Trap der Jeugd ofte nette manier

7. Gaasterland, is Grietman de Heer Ulbo Aylva van Rengers, heeft 8 Dorpen.

Winkel / Zondel / Nijenmardum / Oldemardum / Mirus / Bakhusum / Patig / Kuigehussem en de Plekke Balk.

8. Opsterland, is Grietman de Heer Livius Suffridus Lyklama à Nycholt, heeft 13 Dorpen.

Beest / Beesterzwaag / Oltterterp / Winjeterp / Dunwispel / Ureterp / Zugerwoud / Riphuizen / Verwispel / Hemrik / Lanzezwaag / Koztezwaag / Luxewoude.

9. Stellingwerf Oost-einde, is Grietman de Heer Daniël Blocq Lyklama à Nycholt, heeft 10 Dorpen.

Oudeberkoop / Nueberkoop / Miskinga / Oudkerkboek / Haula / Oosterwolde / Fochtele / Appelsche / Tangeduk / Elsto.

10. Stellingwerf West-einde, is Grietman Jr. Ontho Zwier van Haaren, heeft 20 Dorpen.

Buil / Noordwoude / Finkinga / Steggarden / Heijerga / Blesduk / Oudeholtvabe / Nijeholtvabe / Wolbege / Sonnega / Oubetryne / Njetryne Spangen / ScerpENZEEL / Munnikeburen / Oudelemmer / Nijelemmer / Oudeholtwoude / Nijeholtwoude / Ter Idfert.

De XI. Steden.

1. Leeuwaarden.
2. Bolsweerd.
3. Franeker.
4. Sneek.
5. Dokkum.
6. Harlingen.

7. Staberess.
8. Sloten.
9. Warkum.
10. IJst.
11. Hindelopen.

**Volgen de Namen der Dorpen van de
Stad Groningen en Ommelanden**

HET G O O R E C H T.

Noordijk / Middelbert / Engelbert / Wester-
broek / het Hogezeand / Sapmeer / Croswolde /
Noordblaren / Haren.

De beide O L D A M P T E N.

Wageningen / Borchtweer / Cermunte / Wolde-
dorp / Midwolde / Midwolde-Hamrik / Scheemte /
Scheemter-Hamrik / Exren / Oosterwolde / Finse-
wolde / Beerte / Winschoten / Westervee / Meeden /
Wilberbank / Zuidbroek / Noordbroek.

H U N S I N G O - Q U A R T I E R.

Marnster-deel.

Urcum / Olieboep / Diekerk / Diehuizen / Noor-
huizen / Cloosterbuuren / Lieng / Wee / Snurdijk /
Warnhuizen / Haersjeng / Maarflacht / Mensinge-
weer / Maathuizen / Baslo-Ragguert / Aboep /
Wetsinga.

Half-amstel-deel.

Diehuizen / Sauwert / Billingsweer / Winsum /
Ubergum / Kanum / Peterbuuren / Breda / Wes-
tet-Nieland / Sarumhuizen / Handel / Berde / Wa-
guert / Uithuizen / Hunzinga / Menkelweer / Cinal-
linga.

Ooster-amster-deel.

Zuidwolde / Noordwolde / Bedum / Dijkshoorn /
Onderwierum / Westertwijktwert / Middelsom / Doorn-
wert / Santes / Zitswert / Waarsom / Eppinga-
huizen / Kottum / Sandweer / Oldenzyl / Ooster-
Nieland / Meeden.

F I V E L I N G O - Q U A R T I E R .

't Wold-deel.

Spijk / Bierum / Godlinze / Schildwolde / Sloch-
teren / Catham / Scharmer / Harkstede / Henden-
sehap / Garmelwolde / Cefinga / Ten Baur / Wol-
tersum / St. Anna / Osterwolde.

't Hooge Landster-deel.

Delfzijl / Hollwijrda / Nitwijrda / Salbert / Marg-
sum / Stedum / Wester-Emsden / Grasshuizen / 't
Zandt / Leermens / Eenum / Wirdum / Appinga-
dam / Tjansweer / Ophwijrda.

't Ooster-deel.

Farnisum / Oterdum / Hebekes / Westwert /
Midhuizen / Siddeburen / Tempst / Garelweer /
Togdozp / Toppersum / Zee-rijk / Oosterwijtwert /
Cerwert / Inhwert.

W E S T E R - Q U A R T I E R .

Oost-lange-wolster-deel.

Zuischozn / Noorzhozn / Faan / Niekerk / Olde-
kerk / Die-Zijl / Luttegast / Gzotegast.

Vrede-wolster-deel.

Leege-Mieden / Oostwold / Letterbert / Mid-
wolde / Colbert / Lybert / Rugs / Marum /
Noordwijk / Subaldeburen / Grijpskerke en Kuge-
waard / Upende / Disvliedt.

Middagster-deel.

Hoogkerk / Leegkerk / Dozquert / Wierum / Co-
stum / Garwert / Adulwert / Hoge-mieden / Farn-
sum / den Ham / Ferwert / Cefinga / Oldehobe /
Apehobe / Sarum / Doesum.

Volgen nu verscheiden Mans en Vrouwen
Naamen, volgens het A, B, C.

A bakuk / Abba / Abel / Abimelech / Abraham /
Achilles / Adam / Adolph / Adriaan / Agest-
laus / Agrippa / Albert / Alexander / Alle / Allert /
Ambrosius / Antonius / Arent / Aristoteles / Ar-
texeres / Asaueros / Athanasius / Aurelius: Abi-
gail / Adriana / Agatha / Agnitha / Agrippina / A-
leida / Alberdina / Metta / Alexanderina / Alida / Al-
legonda / Amelia / Anna / Antonia / Appollonia /
Arnolba / Augustina / Auxelia.

Bacchus / Balaan / Balbus / Balthasar / Barent /
Barteld / Baruch / Bauke / Binnert / Boe-
tius / Burchert: Bonaventura / Barbertje / Bau-
we / Batrix / Beli / Berentje.

Carol / Cicero / Claas / Claude / Clement / Chy-
stiaan / Coenraad / Cornelius / Cypriaan / Cy-
rillius / Crispijn: Catharintje / Cecilia / Charlotta /
Christijntje / Claartje / Claaske / Commertje.

Daniel / David / Diederik / Diogenes / Didimus /
Dionysius / Douwe / Dominicus / Debora /
Dievert / Dirkje / Dorothea.

Ebe / Egbert / Emamukl / Engelbert / Esajas /
Ernst / Eusebius / Eylert / Ezechiel / Elizabeth /
Emerens / Engeltje / Eva / Evertjen.

Fabiaan / Ferdinand / Feico / Felix / Frans Fre-
derik / Florus / Franciscus / Fremontius / Fre-
darius / Flaminius / Focantius / Fautias / Fontus:
Francijnje / Flora / Focalme / Fulbia.

Gabriel / Gerard / Gerbrand / Bertit / Gillis /
Gijbert / Goosjen / Gooswyn / Gobert / Gre-
gorius / Gustavius: Geertje / Geertuid / Geeske /
Geeltje / Geeske / Grietje.

36 Trap der Jeugd ofte nette manief.

Hans / Hector / Hendrick / Hercules / Heribert /
 Heriban / Hieronimus / Hilarina / Hillebrand /
 Hipolitus / Honorius / Horatius / Hubrecht / Hugo /
 Huibert : Helena / Hendrina / Henrica / Hermina /
 Hester / Hillegonda.

Jacob / Jan / Johan / Jasper / Jeremias / Joachim /
 Job / Jonas / Joost / Joris / Joseph / Josua /
 Juliaan / Julius / Juriaan / Justinus / Justus :
 Jacoba / Jacomina / Johanna / Josepha / Jofina /
 Judith / Julia / Juliana / Justina.

Ignatius / Isaac / Ismael / Israël / Isabella.
Kasper / Karpentier / Kerst / Koert / Konstanti-
 nus / Ktilianus / Ketsje / Kloentje.

Lambert / Laurens / Leander / Leonard / Leopold /
 Lodewijk / Louis / Lubbert / Lucas / Lambert-
 dina / Laurentius / Lea / Leonora / Leontina / Leona /
 Louisa / Lubberdina / Lubbich / Lucia / Lucretia.

Marten / Marcus / Martinus / Mattheus / Ma-
 rijs / Maurits / Maximiliaan / Meinard /
 Melchior / Melis / Michel : Machtilda / Magda-
 lena / Margaretha / Martha.

Nanning / Nathan / Nicodemus / Nicolaas : Nisalina.
Octavian / Olivier / Ophert / Otcho / Origenes /
 Oswald / Octavia.

Paulus / Peter / Philibert / Philip / Paulina / Pe-
 tronella / Philiberta / Philippina.
Quintiaan / Quintja / Quirinus.

Raphaël / Reilof / Reimer / Reinold / Robbert /
 Roeland / Roelof / Rombout / Rubertus / Ru-
 dolf / Rutgert / Rijshard : Rachel / Rebecca / Re-
 nira / Reinolda / Rijstina / Rubertina / Ruthera.

Salomon / Samuël / Sander / Sebastiaan / Sem-
 uster / Steben / Stryand : Sanderina / Sara /
 Sibilla / Sophia / Susanna.

Tarquinius / Tertuliaan / Theoborus / Timotheus / Thomas / Tiberius / Tielemon / Titus / Tobias: Tertuliana / Theodora.

Ulrich / Urbanus / Urias: Urica / Urselina.

Valentijn / Valeriaan / Vincent: Valeriane / Veronica.

Walraven / Warner / Willem / Wouter / Wynand / Wilhelmina / Wouterica / Wynanda.

Xantes / Xantippus / Fabier / Xenocrates / Xenophon / Ferres / Xantippe.

Yezand / Yedorus: Yda.

Zacharias / Zacheus / Zebedeus / Zederhias / Zeger / Zeno / Zerobabel: Zenobia / Zwaantje.

Agidius / Emilius. Oedipus.

De vier Winden der Waereld.

Oost / West / Zuid / Noord.

De vier Getyden des Jaars.

De Lente / de Zomer / de Herst / de Winter.

De twaalf Maanden des Jaars.

Januarius, Toumaand.

Julius, Hoopmaand.

Februarius, Spokheftm.

Augustus, Oogstmaand.

Martius, Lentemaand.

September, Herstmaand.

Aprillis, Grasmaand.

October, Wijnaand.

Mayus, Bloemaand.

November, Slagtmaand.

Jusius, Zomermaand.

December, Wintermaand.

Naamen der zeventien Provinciën.

Brabant

Artoys

Namen

Utrecht

Limboeg

Benegouw

Zutphen

Friesland

Luzenboeg

Holland

Courness

Obernassel

Gelberland

Zeeland

Mechelen

Groningen

Vlaanderen

Naamen der zeven vereenigde Provinciën.

Gelberland

Zeeland

Obernassel

Groningen en

Holland

Utrecht

Friesland

Ommelanden.

28. Trap der Jeugd ofte nette manier

Naamen der Boeken der ouden en nieuwen Testaments.

G enesis	50	I. Regum of Koningen	22	Ester	10
Exodus	40	II. Regum of Koningen	25	Job	24
Leviticus	27	I. Parahipomen. of Cronyken.	29	Pfalmen	150
Numeri	36	II. Paralipomen. of den Cronyken	36	Proverbia of de Spreuken Salomons	31
Deuteronomium	34	Ezra	10	Ecclesiasticus of Prediker	12
Josua	24	Nehemia	19	Canticum Conf. corum of 't Hogenlied Salomon	8
Judicum of der Richteren	21				
Ruth	4				
I. Samuël	31				
II. Samuël	24				

De Boeken der Propheeten.

Jesaja	66	Hosea	14	Nahum	3
Jeremia	52	Joël	3	Habakuk	3
Klaagliederen		Amos	9	Zephania	3
Jeremia	5	Obadja	1	Haggai	2
Ezechiël	41	Jona	4	Zacharia	14
Daniël	12	Micha	7	Maleachie	4

De Boeken des nieuwen Testament.

E vangelium		Evangeliüm Lucas	24	Actorum of Handelingen der Apostelen	28
Matthei	28	Evang. Joh.	21		
Evang. Marcus	16				

De Zedebrieven Pauli

Tot den Romeinen	16	Tot den Ephes. phensen	5	II. Tot den Thes. salonicensen	3
I. Tot den Corinthen	13	Tot den Colosensen	4	I. Aan Timoth.	6
II. Tot den Corinthen	13	I. Tot den Thes. salonicensen	5	II. Aan Timoth.	4
Tot den Galaten	6			Aan Titum	3
				Aan Philemon	1
				Tot den Hebr.	13

De Algemeene Brieven.

De Zed. brief Jacobi	5	I. Zed. brief Johannes	1	Zed. brief Judæ	1
I. Zed. br. Petri	5	II. Zed. br. Joh.	1	Openbaringe Johannes	22
II. Zed. br. Petri	3	III. Zed. br. Joh.	1		

Volgen eenige Geslagt-registers uit het
Oude en Nieuwe Testament.

I CRONYKEN I.

- A**dam / Seth / Enos.
2. Kanan / Mahaleel / Jereb.
3. Henoch / Methuselah / Lamech.
4. Noach / Sem / Cam ende Japhet.
5. De kinderen Japhets waren Gomer / ende
Magog / ende Midbai / ende Javan / ende Tubal /
ende Mesech / ende Ciras.
6. Ende de kinderen Gomers waren Askenaz /
ende Diphat / ende Togarma.
7. Ende de kinderen Javans waren Elisa / ende
Charis / Chittim ende Dodanim.
8. De kinderen Cams waren Cus / ende Mizraim
Put ende Canaan.
9. Ende de kinderen Cus waren Seba / ende Ha-
bisa / ende Sabta / ende Kaïna / ende Sabetecha :
ende de kinderen Kaïna waren Scheba ende Beban.
10. Cus nu gewan Nimrod ; die begon geweldig
te zyn op Haran.
11. Ende Mizraim gewan de Lubim / ende de
Anamim / ende de Kehatim ende de Paphthim /
12. Ende de Patrusim / ende Caslujim (van de-
welke de Phylistenen zyn voortgekomen) ende de
Chaptharim.
13. Canaan nu gewan Zidon / zamen eerst-gebo-
ren / ende Heth :
14. Ende den Jekusi / ende den Harari / ende den
Girgasi /
15. Ende den Hathi / ende den Achi / ende den Sini /
16. Ende den Akvadi / ende den Semari / ende den
Hamathi.

40 Trap der Jougd ofte nette manier

17. De Kinderen Sem's waren Elam ende Assur / ende Arphacfab / ende Tub / ende Aram / ende Uz / ende Hul / ende Gether / ende Mesech.

18. Arphacfab nu gewan Selah: ende Selah gewan Heber.

19. Van Heber nu zijn twee Zoonen geboren: de naame des eenen was Peleg / om dat in zijne dagen het Wardryk verbroekt is / ende de name zynes Broeders was Joktan.

20. Ende Joktan gewan Almodad / ende Seleph / ende Hazarmabeth / ende Jerah.

21. Ende Hedoram / ende Uzal / ende Dikla.

22. Ende Ebal / ende Abimael / ende Scheba.

23. Ende Ophir / ende Habila / ende Jobab. Alle deze waren Zoonen Juktans.

24. Sem / Arphacfab / Selah.

25. Heber / Peleg / Jehu.

26. Serug / Nahor / Serah.

27. Aram / die is Abraham.

28. De Kinderen Abrahams waeren Isaac ende Ismael.

29. Dit zijn haare gebaortenc d' Eerstgebooren Ismael / was Nebajoth / ende Kedar / Abdeel / ende Midjan /

30. Misma / ende Duma / Massa / Habek / ende Thema.

31. Ketur / Mahis / ende Keturma: deze zijn de Kinderen Ismaels.

32. De Kinderen nu van Ketur / Abrahams Wyf / (die) haarde Zimram ende Joksan / ende Medan / ende Midjan / ende Isbak / ende Suah: Ende de Kinderen Joksan waeren Scheba ende Medan.

33. De Kinderen Midjan nu waeren Gysa / ende Gysar / ende Henoch / ende Abiba / ende Elbaa: die alleen waeren Zoonen van Ketur.

34. Abraham nu gelwan Isaac: de Zoonen Isaac waaren Esau / ende Israël.

35. Ende de kinderen Esaus / (waaren) Eliphaz / Rehuël / ende Jehus / ende Jaëlem / ende Korah.

36. De kinderen Eliphaz / ende Tenam / ende Omar / Zephi / ende Gaetam / Kenaz / ende Timna.

37. De kinderen Rehuëls waaren Nahat / Zerach / Tamna / ende Mizza.

38. De kinderen Seirs nu waaren Lotan / ende Sabal / ende Zibeon / ende Ana / ende Dison / ende Ezer / ende Disan.

39. De kinderen Lotans nu waaren Hari / ende Hamon / ende de Zuster Lotans nu was Timna.

40. De kinderen Sobals waaren Uliam / ende Manahath / ende Ebal / Sephi ende Onam: ende de kinderen Zibeons waaren Aja / ende Ana.

41. De kinderen Ana waaren Dison: ende de Zoonen Disons waaren Hamram / ende Esban / ende Ithran / ende Chetan.

42. De kinderen Ezers waaren Bilhan / ende de Raabau / (ende) Jaabau: de kinderen Disons waaren Uz / ende Aram.

43. Dit nu zijn de Koningen die geregeerd hebben in 't Land Edoms / eerder een Koning regeerde over de kinderen Israëls: Bela de Zoone Beozs / ende de naame zuner Stad was Dinhaba.

44. Ende Bela stierf / ende Jacob regeerde in zune plaats / een Zoone Zorachs van Bozra.

45. Ende Jacob stierf / ende Husam / uit het Land der Chemaniten / regeerde in zune plaats.

46. Ende Husam stierf / ende Hadad de Zoone Bebad's regeerde in zune plaats / die de Medianiten in 't Veld Moabs versloeg / ende de naame zuner Stad was Abith.

44 **Trop der Jougd ofte nette manier**

47. Ende Habad sterf / ende Samla van Magreha regeerde in zyne plaatse.

48. Ende Samla sterf / ende Saul van Behoboth van de Kiediere regeerde in zyne plaatse.

49. Ende Saul sterf / ende Baal Hanau de Zoone Achboz regeerde in zyne plaatse.

50. Als Baal Hanau sterf / zo regeerde Habad in zyne plaatse; ende de name ziner Stad was Pahi; ende de naams ziner Huishoudre was Mehetaveel / de Dogter van Maatred / Dogter van Mezahab.

51. De Habad sterf / zo werden Dozsten in Edom / de Dozt Cinna / de Dozt Alja / de Dozt Tetheth.

52. De Dozt Wholiboma / de Dozt Elia / de Dozt Piton.

53. De Dozt Ikema / de Dozt Thema / de Dozt Maifar.

54. De Dozt Magdiel / de Dozt Uram; deze waren de Dozsten Edoms.

MATTHEUS I: tot het 46 vers.

Het Boek des geslachts Jesu Christi / des zoons Davids / des zoons Abraham.

2. Abraham gelwan Isaac: ende Isaac gelwan Jacob: ende Jacob gelwan Judam / ende zyne Broeders.

3. Ende Judas gelwan Pharas / ende Sara; by Chamar: ende Pharas gelwan Esrom: ende Esrom gelwan Uram.

4. Ende Uram gelwan Aminabad: ende Aminabad gelwan Raasson: ende Raasson gelwan Salmon.

5. Ende Salmon gelwan Booz; by Rachab: ende Booz gelwan Obed; by Ruth: ende Obed gelwan Jesse.

6. Ende Jesse gelwan David den Koning: ende David de Koning gelwan Salomon; by de geene die Urias [Wyf was geweest].

7. Ende Salomon geman Roboam: ende Roboam geman Abia: ende Abia geman Afa.
8. Ende Afa geman Josaphat: ende Josaphat geman Joram: ende Joram geman Oziam.
9. Ende Oziam geman Joatham: ende Joatham geman Achas: ende Achas geman Ezechiam.
10. Ende Ezechias geman Manasse: ende Manasse geman Amon: ende Amon geman Josiam.
11. Ende Josias geman Jechoniam / ende zyne Woeders omtrent de Babylonische overvoeringe.
12. Ende na de Babylonische overvoeringe geman Jechonias Salathiel: ende Salathiel geman Zerobabel
13. Ende Zerobabel geman Abiud: ende Abiud geman Eliakim: ende Eliakim geman Azar.
14. Ende Azar geman Zadok: ende Zadok geman Achim: ende Achim geman Eliud.
15. Ende Eliud geman Eleazer: ende Eleazer geman Matthan: ende Matthan geman Jacob.
16. Ende Jacob geman Joseph / den Man van Maria / uit welk geboren is JESUS, gezegt Christus.

LUCE III: van het 23 tot het 38 vers:

23. Ende hy JESUS begon omtrent dertig jaeren [oud] te wezen / zijnde (alzo men meinde) de zoone Josephs / des [zoons] Heli /
24. Des [zoons] Matthat / des [zoons] Levi / des [zoons] Melchi / des [zoons] Jannia / des [zoons] Josefs /
25. Des [zoons] Matthatia / des [zoons] Amos / des [zoons] Naum / des [zoons] Eli / des [zoons] Maggai /
26. Des [zoons] Maath / des [zoons] Matthatia / des [zoons] Smei / des [zoons] Josephs / des [zoons] Juda /

44 Trap der Jeugd ofte nette manier

27. Des [zoons] Noama / des [zoons] Rhesa /
des [zoons] Zorobabel / des [zoons] Abdi / des
[zoons] Meri /

28. Des [zoons] Melchij / des [zoons] Abdi / des
[zoons] Cofan / des [zoons] Elmoadam / des [zoons]
Er /

29. Des [zoons] Jofe / des [zoons] Eliezer / des
[zoons] Morim / des [zoons] Jonam / des [zoons]
Lebi /

30. Des [zoons] Simeon / des [zoons] Juda / des
[zoons] Jofephz / des [zoons] Jonam / des [zoons]
Eltafim /

31. Des [zoons] Maalea / des [zoons] Mainam /
des [zoons] Matthatha / des [zoons] Nathan / des
[zoons] Davids /

32. Des [zoons] Heffe / des [zoons] Oheb / des
[zoons] Booz / des [zoons] Salomon / des [zoons]
Maafon /

33. Des [zoons] Aminabad / des [zoons] Aram /
des [zoons] Ebron / des [zoons] Pharas / des [zoons]
Juda /

34. Des [zoons] Jacobs / des [zoons] Isaac
des [zoons] Abrahama / des [zoons] Thara / des
[zoons] Nachoz /

35. Des [zoons] Saruch / des [zoons] Hagan /
des [zoons] Phaleh / des [zoons] Heber / des [zoons]
Sala /

36. Des [zoons] Cainan / des [zoons] Arpharad /
des [zoons] Sem / des [zoons] Noe des [zoons]
Kamech /

37. Des [zoons] Mathufala / des [zoons] Enoch /
des [zoons] Jared / des [zoons] Malaleel des / [zoons]
Cainan /

38. Des [zoons] Enos / des [zoons] Seth / des
[zoons] Adams / des [zoons] Gods.

A G T S T E T R A P.

Inhoudende eenige Chriftelyke Bittgebeden/ ende Schryftuurlyke Spreuken; tot Oeffeninghen der Jeugd.

Alle de voorgaande Crappen/ volgens mijn ondertwijf/ wel geleerd hebbende/ en op dezen Crap geklommen zijnde/ zullen wy u-lieden nu niet meer laten Spellen/ maar alles behoorzijk ende wel doen Lezen: Ten welken einde wy hier verſcheiden Chriftelyke Gebeden/ en Schryftuurlyke Spreuken hebben by een verzamelt.

Het Gebed onzez Heeren.

MATTHEUS, Capittel VI: vers 9, 10, 11, 13;

Onze Vader/ die in de Hemelen [zijn/]

1. Wten Naam werde geheilligt.
2. Wto' Koninkryke kome.
3. Wten wille geschiede gelijk in den Hemel [also] ook op der Aarden.
4. Ons dagelyks Brood geeft ons heden.
5. Ende vergeeft ons onze Schulden/ gelijk ook wy vergeven onze Schuldenaren.
6. Ende en leid ons niet in Verzoekinghe/ maar verlost ons van den Boozen.

Want wto' is het Koninkryke/ ende de kracht ende de Heerlykheid in der Eeuwigheid. Amen.

Het Morgen-gebed.

O Barmhertige Vader! wy danken U / dat gy
 dezen nacht zo getrouwelyk voor ons gewaakt
 hebt / ende bidden U dat gy ons wilt sterken met
 uwen Heiligen Geest / die ons voortaen geleide / dat
 wy dezen dag (mitsgaders alle de dagen onzes levens)
 mogen besteden tot alle gerechtigheid ende heilig-
 heid: ende wat wy in handen nemen / dat onze
 oogen altyd zien / om uwe eere te verheiden / also
 dat wy alle den woospoed onzes voornemens van
 uwe milde hand alleen verwagten. Ende op dat
 wy zulke genade van U verkrijgen / wilt ons / na
 uwe beloftenisse / vergeven alle onze zonden / door
 dat Heilig Lyden ende Bloedvergieten onzes Heeren
 ende Zaligmakers Jesu Christi / want zy zyn ons van
 herten leed. Verlicht ook onze herten / op dat wy
 alle werken der duisternisse afgeleid hebbende / als
 kinderen des Lichts / in een nieuw leven mogen wan-
 delen / in alle Godzaligheid / ende Heilichheid. Geest
 ook uwen zegen / tot de herhandinge uwer Godde-
 lyken Woords: Verstoot alle werken des Duivels:
 Sterkt alle Kerken-dienars ende Overheden uwer
 Volks. Craoft alle verblijde ende bewaude her-
 ten / door Jesum Christum uwen lieben Zoon on-
 zen Heere / welke ons belooft heeft / dat Gy ons
 alles wat wy in zynen Naam bidden / zekerlyk geven
 zult / ende daarom ons also heeft leren bidden:
 Onze Vader, &c.

Sterkt ons ook in 't rechte Gelove / 't welk wy
 van herten ende met monde belijden.
 Ik Gelove in God den Vader, &c.

School-gebed / ofte als men zich wil be-
geeven tot Studeren.

PSALM CXIX.

Vers 9. Waar mede zal den Jongeling zyn pad zui-
ver houden? Heere als hy dat houd na uw Woord.

Vers 18. Ontdekt myne oogen, dat ik aanschou-
we de wonderen van uw Wet.

Vers 34. Geeft my het Verstand, ende ik zal uwe
Wet houden, ja ik zalze onderhouden met ganc-
scher herten.

Almachtigen barmhertige God / wy bidden U om
de verdiensten uwes lieben Zoons / giet over ons
uit / na uw beloftenis / den Geest der genaden ende
des gebeds / die ons by U voortrede met onuitspreke-
lyke zugten: keerd dog / O Heere! uw ooge af van
de menigte en gruwelykheid onzer zonden! ziet ons
lieber aan in het aanschijn uwes Zoons onzes Za-
ligmakers Jesu Christi / ende om zynent wille / wilt
ons te hulpe komen met de tegenwoordigheid uwes
Heiligen Geests / op dat dooz deszelfs genadige inge-
binge / ende verlichtinge / ons studeren 't zy in Lezen /
Schryven / als andersins / een goede ende doozproe-
dige uitkomst mag verkrygen / ter eeren uwes Hei-
ligen Naams / tot troest en Zaligheid onzer Zielen /
Amen.

PSALM XXV.

De verborgenheit des Heeren is voor de geene
die hem vrezen; ende zyn verbond, om hen die
bekend te maken.

Behef houd den Eeten.

PSALM CXLV.

Vers 15. Aller oogen wachten op U; ende gy geeft hen haare Spyze te zyner tyd.

Vers 16. Gy doet uwe hand open, ende verzadigt al wat daar leeft [na uw] welbehagen.

Heere Almachtige God! Gy die alles geschapen hebt / ende noch door uw Godelyke spragt onderhoud / ende dat Volk Israels in de Woestynen gespijst hebt / wilt uwen Zegen strekken over ons uwe arme Dienaars / ende ons heiligen deeze Gaven die wy van uwe milde goedheid ontfangen / op dat wy die maatiglyk ende heiliglyk na uwen goeden Wille moogen gebruiken / ende daer door bekennen dat Gy onze Vader / ende den Voorspronk alles Goeds zyt. Geest ook dat wy altijd / ende door alle dingen / zoeken dat geestelyke Brood uwes Woords / met het welk onze Ziele gespijst werde ten reutwigen Leven / het welk gy ons bereid hebt / door dat heilig Bloed uwes lieven Zoons / onzes Heeren Jesu Christi. Onze Vader, enz.

Alzo vermaand ons onzen Heere Jesus Christus.

LUCE XXI.

Vers 34. Ende wacht u zelven, dat uwe herten niet t' eeniger tyd bezwaart en worden met Brasferye, ende Dronkenschap, ende zorgvuldigheden dezès Levens, ende dat u dien dag niet onvoorziens [over] en kome.

Vers 35. Waat gelyk een Strik zal hy komen over alle de geene die op den gantschen Aardbodem gezeten zyn.

Gebied na den Eeten.

Alzo spreekt de Heere in 't vyfde Boek Moſis
in 't agtſte Capittel.

Vers 10. Als gy dan zult gegeten hebben, ende ver-
zadigt zyt, zo zult gy den Heero uwen God loven;
over dat goede land, dat Hy u zal hebben gegeven.

Vers 11. Wagt u, dat gy des Heeren uwes Gods
niet en vergetet: dat gy niet en zoud houden zyne
Geboden, ende 'zyne Regten, ende zyne Inzettingen
die ik u gebiede.

Heerre God / Hemelſche Vader / Wy danken U
voor alle uwre weldaden / die wy zonder op-
houden van uwre milde hand ontfangen / dat 't uwen
Goddelyken wille is / ons te onderhouden in dit tyde-
lyke Leben / en ons te verzoegen met alle onze nood-
druſt: Maar inzonderheit dat gy ons herboren hebt /
tot de Hooppe van een beter Leben / 't welk gy ons
geopenbaart hebt door uw heilig Ebangelium.

Wy bidden U / barmhertige God ende Vader !
dat gy niet toe en laat / dat onze herten hier in deze
Wardſche en vergankelyke dingen zouden ingewoz-
telt zijn: maar dat wy altoos mogen optwaarts zien
ten Hemel / verwagtende onzen Zaligmaker / Jefum
Chriſtum! tot dat hy in de Wolken verſchynen zal
tot onzer verloffinge / Amen. Onze Vader, enz.

Het Abend-Gebied.

O Barmhertige God! eeuwige licht / ſchynende
in de duifterniſſe; Gy / die verdoſt den Nacht
der

50 Trap der Jeugd ofte nette manier
der Zonden / ende alle blindheid des Hertens: **Adien**
Gy de Nacht verordineert hebt om te rusten / gelijk
den Dag om te arbeiden: **Wy** bidden **U** / geest dat
onze lichamen in **Vrede** en **Stilheid** mogen rusten /
op dat ze daar na bequaam zijn mogen / te lyden den **Ar-**
beid die ze dragen moeten. **Matigt** onzen **Slaap** / dat
hie niet onozdentelyk en zy / op dat wy aan **Lijf** ende
Ziele onbevlekt mogen blijven. **Ja** dat onzen **Slaap**
zelfs geschiede tot uwet **Eeren**. **Verlicht** de **Oogen**
onzes **Verstands**: dat wy in den **Goed** niet en ont-
slaapen / maar altijd verwachten op onze **Verlossinge**
uit deze **Eendigheid**. **Bescherm** ons ook voer alle
aanbegtinge des **Quibels** / ons in uw' **Heilig** geleid
nemende. **Ende** hoewel wy bezen dag niet toege-
bragt en hebben / zonder tegen **U** grootelyk gezon-
digt te hebben: **Wy** bidden **U** / wilt onze **Zonden**
bedekken, voer uw' **grote Barmhertigheit** / gelijk
Gy alle dingen op der **Aerden** met de **Quisternisse**
des **Nachts** bedekt / op dat wy daarom van uw' **Van-**
schijn niet verstootten en werden. **Geeft** ook **Kust** / en-
de **Croost** alle **kranken** / **bedroefde** ende **aangebochre-**
ne Hertens / voer onzen **Heere Iesum Christum** / die
ons also heeft leeren bidden: **Onze Vader**, &c.

Schriftuurlyke Spreuken.

Om de **Jeugd** / al lezende / tot **Godza-**
ligheid ende **Zedigheid** op te wekken.

Plicht der **Kinderen** tegens **Godt**, hunne
Ouderen, en tegens hun zelfs.

De **gryze** des **Heeren** is het **beginzel** der **Wetenschap**:
de **Waaze** verachten **Wijjsheid** / ende **Tucht**.
Proverbia **Capittel** 1: vers 7.

Wie

Wie den Heere vzeest / die zal zyne onderwyzinge aannemen / ende die haar vzoeg tot Hem maken zullen vinden wat hem wel behaagt. Sirach 32: vers 13.

Mijn Kind / verkieft de onderwyzinge van uwe Kengd aan / ende tot uwe gouze hairen toe zult gy Wijsheid vinden. Sirach 9: vers 18.

Wie de Tucht lief heeft die heeft de Wetenschap lief: Maar wie de bestraffinge haat / is ondermuffig. Proverbia 12: vers 1.

Een wijs Zoon [hoort] de Tucht des Vaders; Maar een spatter en hoort de bestraffinge niet. Proverbia 13: vers 1.

Hebt gy lust tot Wijsheid / zo bewaart de Gevoden / ende de Heere zal u dezelve verleenen.

Want de vzeze des Heeren is Wijsheid ende Tucht / Ende zijn welbehagen is Geloobe ende Zachtmoedighheid. Sirach 1: vers 26 en 27.

Die den Heere vzezen / en zullen zyne woorden niet ongehoorzaam zijn: Ende die hem liefhebben / zullen zyne wegen bewaren. Sirach 2: vers 18.

Hoort na uwen Vader / die u gewonnen heeft; Ende en veracht uwe Moeder niet / als zy oud geworden is.

Koopt de Waarheid / ende en verkoopt ze niet / (mitsgaders) Wijsheid / ende Tucht / ende Verstand. Proverbia 13: vers 22 en 23.

Wie zynen Vader / ofte Moeder vloekt / dienſe lampe zal uitgebluft worden in zwarte Dufternisse. Proverbia 20: vers 20.

Een dwaas zal de Tucht zyns Vaders verſmaden; Maar die de bestraffinge waarneemt zal kloekzinniglyk handelen. Proverbia 15: vers 5.

Die de Tucht verwerpt die verſmaad zyne ziele; Maar die de bestraffinge hoort / krijgt Verstand. Proverbia 15: vers 32.

Een wijs Zoon zal den Vader verblinden; Maar een

Zot mensche veracht zyne Moeder. Prov. 15: vers 20.

Oien zynen Vader ofte zyne Moeder berooft / ende zegt / 't en is geen overtredinge; die is des vertervende mans gezelle. Prov. 28: vers 24.

De soge / [die] den Vader bespot / ofte de gehoozzaamheit der Moeder veracht / die zullen de sabbaten der heerie uitpikken / en des Arends jongen zulzenze eeten. Prov. 30: vers 17.

De Lupaard is te gelukken by een beslijkten steen: ende een iegelijc schuiffelt hem uit over zyne ongere.

Een Tuje is gelijk een Koedezek op de Misthoop: wie hem opneemt schud de hand af. Sir. 22: 1 en 2.

Wie zynen Vader eert / die verzoent zyne zonden.

Ende wie zyne Moeder eert / is gelijk als die schatten vergabert. Sirach 3: vers 3 en 4.

Wie zynen Vader verlaat / die is gelijk een Godslasteraar: ende wie zyne Moeder tot toorn betruet / die is verbloekt van den Heere. Sirach 3: vers 18.

En zijt niet stout met uwe Tonge / ende lui ende slap in uwe werken. Sirach 4: vers 34.

Gelwend uwen mond niet tot zweeren / ende en gewent u niet den Heiligen te noemen. Sirach 23: 8

Zo wie zynen Vader / ofte zyne Moeder slaat / die zal zekerlijc gedood worden.

Wie zynen Vader / ofte zyne Moeder bloekt / die zal zeker gedood worden. Exod. 21: 15 en 17.

Mijn Kind verzoekt uwe Ziele terwijl gy leeft / ende ziet wat vooz haar schadelijc is / ende en geeft het haar niet. Sirach 37: vers 28.

Pligt der Ouderen tegens hunne Kinderen:
om die te Tuchtigen ende te leeren.

Heft gy kinderen / onderwijst dezelve / ende buigt haren hals van der Jeugd aan. Sir. 7: vers 3.

Leert

Leert den Jongen de eerste beginzelen na den eesth zyns wegs; als hy ook oud zal geworden zyn / en zal hy daar van niet aftapken. Proverbia 22: vers 6.

Kinderen die in een goed leven worden opgehoed / die verbergen de slechte afkomst van haar Ouders: Kinderen die in verachting ende ongeschiktheid haar roemen / die bebleken de Edele afkomst haares geslachts. Sirach, 22: vers 7.

Tuchtig uwen Zoon / als 'er nog hoopes is: Maar en verheft uwe Ziele niet / om hem te dooden. Prov. 9: 1.

En weerd de Tucht van den Jongen niet / als gy hem met de roede zult slaan / en zal hy niet sterben.

Gy zult hem met de roede slaan / ende zyne Ziele van de Helle redden. Proverbia 22: vers 13 en 14.

Openbaare bestraffinge is beter dan verhoegene liefde. Proverbia 27: vers 15.

De roede / ende de bestraffinge geeft wijsheid: Maar een Kind dat (zich zelve) gelaten is / beschaamt zyne Moeder.

Tuchtig uwen Zoone / ende hy zal u gerustheit aandoen: ende hy zal uwe Ziele vermakelijkheden geeven. Proverbia 29: vers 15 en 17.

En verlangt niet na een onnutte menigte van Kinderen / noch en verheugd u niet over Godlooze Zoonen: Indien gy vermenigbuldigen verheugd u over haar niet / zo de bzeze des Heeren by haar niet en is.

Vertroutot op haar Leven niet / ende en acht haar menigte niet.

Want een Vrgtbaerbige is beter dan zullie duizend. Ende (het is beter) zonder Kinderen te sterben / dan godlooze kinderen te hebben. Sir. 16: vers 1, 2, 3 en 4.

Wie zynen Zoon lief heeft / die zal de roede altijd aan hem bezigen / op dat hy eibelyk van hem verheugd worde.

54 Trap der Jeugd ofte nette manier

Wie zynen Zoon tuchtigt / zal over hem verblifd worden / ende in het midden der vermaarde Liedten zal hy van hem roemen.

Wie zynen Zoon leert / die zal zynen Vpand tot jaloersheid verweliken / ende in de tegenwoozdigheid der Vrienden zal hy over hem bzolijk zyn.

Als zynen Vader gestorven / zo is 't als of hy niet gestorven en waare; Want hy heeft na hem agtergelaten eenen die hem gelijst is. Sir. 30: versf. 1, 2, 3, en 4.

Wie zynen Zoone afstrykt / die verbind zyne wonden / ende op elk ropen worden zyne ingelwanden ontroert. Een ongetemt Paart word wzevelig / ende een ongebonden Zoon word moedwillig.

Streeld uw' Kind / ende het zal u verschrikken / Speelt met hem / ende het zal u bezoeven.

Lacht niet met hem / op dat u geen smerte en overkome / ende gy ten laafsten niet op uwe tanden bytet.

En geest hem geen macht in der jeugd / ende en overziet zyne onwetenheden niet.

Wuigt hem zynen hals in der jeugd / of breekt zynen lenden / teekopen hy nog een kind is / Op dat hy niet t' reniger tijd verhard zijnde / u ongehoozzaam / ende uwe Ziele een smerte za.

Ondertwijst uwen Zoon / ende maakt uwa werck van hem / op dat gy u niet en stoat aan zyne ongeregeltheit. Sirach 30: versf. 7, 8, 9, 10, 11, 12, en 13.

En geest uwen Zoon ende Wijs / Broeder ende Vriend geen magt over u / zo lange gy leeft / ende en geest uwe goederen aan geen ander / op dat gy niet veroult hebbende om dezelve behoefte te sineeken.

Zo lange als gy nog leeft / ende aassem in u is / en geest u zelven in niemands anders magt over.

Want het is beter dat de kinderen u sineeken / dan dat gy na de handen uwer Zoonen ziet. Sirach 33: versf. 19, 20 en 21.

N E G E N D E T R A P.

D E K L E I N E S C H R Y F K O N S T.

De voorgaande Trappen van treëd tot treëd, in order opgeklommen zynde, is u-lieden genoegzaam alles geleert wat tot de Spel-en Lees-konst van noden is, zo gy 't alles maar wel hebt waargenomen. Volgt dan nu de Negende Trap, die met recht mag genoemd worden, de kleine Schryf-konst; dienende om u-lieden een Penne te leeren snyder, te houden en te voeren; als mede, de grondregel's om goede Letteren te vormen en volmaaktelyk te leeren Schryven; als ook, de tekens in 't Lezen en Schry-

56 Trap der Jeugd ofte nette manier

ven te leeren kennen en fiellen; en de verkortinge der Nederduitfche woorden in 't Schryven gebruikelyk: en op dat dezen Trap mede mag dienen, voor de geene die haar wyders in 't lezen en Schryven willen oefnenen, om Brieven Contracten en andere Schriften te leeren lezen en Schryven, heb ik de zelve met Schryf-letteren laaten drukken; te meer, om dat dezen Trap voornamelyk van de Schryf-konst handelt.

Onderwys om een goede Penne te leeren fnyden.

 Men wil een Penne fnyden wil / moet men wel in acht nemen / of men de Letteren in 't fchryven / na de linker of na de rechter hand wil draaijen / dat men alt dan het bitt of de punt der Penne op die fydte een weinig

Goou

Hooger affnyd alt de andere punt / in dier boegen / dat de Penne / naar die zyde daar zy het kortste is / in 't fchryven wat overhelt: maar indien het fchryft heel regt moet zyn / gelyk in de ftaande Nederlandfche / alt ook in de Spaanfche / Leueningfche / Fleventyenfche en andere handey / maakt dan / beide de fpijlen of punten evy lang gefneden zyn.

Onderrigting om de Penne wel te houden en te voeren.

De Penne wel gefneden zynde / moet men die houden / eerst met twee vingeren / te weten met den Quim en Wylvinger / of den eerften vinger; daar toe dan een weinig voegende de maastvolgende / te weten / den middelsten vinger / sluitende deze drie vingeren alzo driehoek-woyze om de Penne / met de twee eerfte vingeren moet men de Penne meest houden / den middelsten alleenlyk tot hulpe nemende op dat de Penne vet te vaster ter hand ftae.

Men moet ook in 't fchryven de vingeren regt uit fteekty / dog den middelsten vinger een weinig langer voegen alt de twee andere; en laatty den middelsten op den vierden vinger / half en half / en den vierden op den kleinften leunen / in dier woegen / dat de geheele hand alleenlyk op den kleinften vinger komt te fteunen ofte rusten: ook moet men wel zorg dragen den Quim / de vinger nog de hand niet te ftyf te houden / of de hand in 't fchryven te veel agter over te drukken; aldus dan fchryvende / moet men de Penne gezint ophigten / voer

58 Trap der Jeugd ofte nette manier

ten al het het woord volkomenlyk is gescreven /
 ten maaken / dat men in ten geheel woord / het
 lange het selve ook moegt weeten / alle de Letteren
 aan malkander en bindende / met ten trek volteind.
 Dit alles in acht nemende / zal het scrift /
 zonder tenige twyffel / goed worden.

En goede onderwyzinge, om alle de Letteren wel
 te vormen, en volmaak te leeren Schryven.

Die genen die wil leeren Schryven / moet
 voer eerst weeten / dat de Lighaamen der
 Letteren sijn groot moeten sijn. De Let-
 ter sijn rond of vierkant / gehoofdet of gesceertet /
 ten sommige gehoofdet ten gesceertet. Onder de
 ronde ten vierkante, behooren (a c e i m o r v w) ten
 deze maaken ten bloot Lighaam. De gehoofde ten
 gesceerte Letteren / sijn sommige regh of dwars / de
 andere hoogvorse gehoofde ten gesceerte. De regh
 ten dwars gehoofde ten gesceerte sijn deze (b g h k l z)
 ten de (n) ten (s) sijn gehoofde ten gesceerte: deze
 moeten begouwen worden omtrent de hoogte van ten
 Letter / boven het Lighaam der Letteren daar sijn by
 staan / ten van daar af gedicht tot het onderste van
 het Lighaam / ten opwaerts halve maant vorse /
 van de linker na de reghter-hand omgekromt / ten
 minsten de hoogte van ten Letteren Lighaam.

Ten tweeden / moetenze sijn lang sijn als tweemaal
 het Lighaam der Letteren; byzonder van de dwarsse
 ten reghte; als in de (d) waer boven de rondigheid
 het Lighaam is / te weeten de dwarsbrek / die moet

Om te leeren Lezen en Schryven. 59

zo lang zyn als tweemaal de onderste / als ook in de (p en e) rechte gestreert / en in de (g z en s) boogvormige gestreerte letteren.

Ten derden / deze zyn boogvormige gehoefde en gestreerte letteren / (gh kly) en die worden begonnen rechte boven 't Ligchaam van de letteren / trekkende een of tweemaal zo hoog als 't Ligchaam van de linker na de rechter-hand / als een boogvormig / en de (b en v) moeten van onder plat en gesloten worden / en de (g) onder van de rechter na de linker-hand / en de (z en s) in tegendeel van de linker na de rechterhand / omgekeert worden.

Ten vierden / de eindende (t) word getrokken / eerst op deze wijze (-) en dan rond / van de rechter na de linker hand / boogvormig / omtrent zo hoog optrekken als 't Ligchaam is / of een weinig hoger.

Ten vyfden / de (t) word begonnen van boven het spilt / met de punt van de Penne / sguint na de linker-hand trekkende / vervolgens het ligchaam tot beneden toe / met het plat van de Penne rechte neder getrokken; ende in 't sguind van 't Ligchaam / en de steert / een sijn dwars streepje daar door halende / het en is niet nodig een sguint streepje aan 't spilt der (t) te maken / want het gemeen gebruik leert / na de (t) maar eenvoudig van boven tot beneden / met het plat der Penne te trekken / zonder zelfs onderaan een dwars streepje te maaken / alleenlyk in 't af-
trek-

60 Trap der Jeugd ofte nette manier

trekken zyn Pennen een weinig te drukken: en het
dwart-streepje dat 'er door ghaalt moet worden /
moet geheel zyn zyn. Men maakt ook somtydt
een (t) alleenlyk afrekkende / als boven en onder
heel plat / op deze manier (t) welk meestens
deel geschied in 't kinde der woorden / en dan ge-
bruikt men het dwart-streepje niet.

Ten laatzten / met den trek van (b) konnen
getrokken worden (b h k l) met den trek van (c)
konnen gemaakt worden (a c d e g o q) en met den trek
van (i) worden begonnen (f i m n o p r z s v w y z) ;
zo dat al wie deze drie lettert (b c i) wel waa-
ken kan / het geheele (a b c) wel zal konnen
maken.

Als dan sryvende / moet men in acht neemen /
de Lettert zo verre van malikanderen te sry-
ven dat 'er tusschen beide een (i) kan staan / en
tusschen dit woorden een (o) of ten hoogsten een
(m) : vervolgens moet 'er ook zo veel ruimte
tusschen de pegelt gelaaten worden / als tweemaal
de hoogte der lichaamen van de Lettert die
men sryft / op dat de Lettert van d' eenre pe-
gel / uitgenomen eenige trek-lettert / d' andere pe-
gel niet en poeren: Sryft vooral ook de pe-
gelt pegt / op dit alles wel lettende zal het sryft
zekerlyk goed zyn.

Onderwys om de tekens in 't schryven wel te leeren stellen, en verstaanbaar te leeren lezen.

Nu allet / aangaande de Schryfkonst geleert hebbende / kan ik niet nalaten / om u-bieden nog perfector in 't Lezen en Schryven te maken / een ondertoyt te laten volgen / van al de Distinctien, Punctuatiene en Abreviatien, die in den Nederlandschen Brul of schriftten waargenomen meesten worden / want indien men perfect wil lezen / zo moet men vooral wooten / waar men in 't lezen moet ophouden of rusten / om den zin wel te verstaen van 't geene men leest; anders is al het lezen te vergeest en zonder begrip van zin. Ook is het in 't Schryven voornamentlyk nodig te wooten / waar men de Tekent moet stellen: want indien men eenigen Brief of iets anders koemt te Schryven / zonder Distinctien, of onderscheidinge der redenen / zoude niemand die mening daarvan te recht konnen wooten: Daarom hebbe ik nodig geacht de Distinctien en Punctuatiene, die anders tot de Leet-konst behooren / alhier by de Schryf-konst te stellen / om dat men eerst wass moet kennen lezen / eer men de kragt der Punctuatiene kan begrypen; Maar in 't Schryven / moet men die noodzaakelyk in 't begin leeren en wel verstaen.

62 Trap der Jeugd ofte nette-maniem
De Punctuatiën worden gemaakt en genoemt
als hier onder volgt.

- /, Comma of in 't Latyn Virgula.
- ; Punct-Comma, of Semi-Colon.
- : Dubbelde Punct / of Colon.
- ? Vraagteken / of Interrogatio.
- ! Verwonderingsteken / of Admiratio.
- Stip / Punct of Punctum
- Tuschienstellingsteken / Parenthesis.
- t'Zamenknopinge / of Divisio.
- ' Teken van wechninge / word in 't Latyn Apo-
trophus of Apheresis genoemt.

Van het Teken Comma, of in het Latyn Virgula (/.)

Dit Teken word by de Grieken Comma genoemt /
en by de Latynen Virgula, inde Griekse en La-
tynse Geskriften is het aldus (,) maar in de Hoog-
en Nederduitsche Spreek / is 't een sijnig rege
streept / als hier (/) en met dit teken wordty onder-
scheidt / de Naamwoorden / Werkwoorden / enz.
ende verscheidne deelen van een volke zin of Periode :
En waar dit Teken / Comma, gedrukt of gescreven
veert staat / moet men in 't lezen een weinig rusten en
adem sjeppen : by Voorbeeld ; In de Heilige Schrif-
tuur heb ik van Job gelezen, dat hy hadde veel
Kinderen, veel Schaapen, veel Kamelen, veel
Ossens, veel Ezelmnen, veel Rykdommen, enz.

Van het Teken Punct-Comma of Semi-Colon (;).

Dit Teken word gebruikt om onderscheid te ma-
ken in een reede daar de volgende spreuken van zin
sijn en te willen veranderen / en nochtan dienen

tot Verklaring of bevestiging van 't geene te vorty is gezegt. Beduidende een derde of vierde deel van een volke zin: by voorbeeld; Zo zegt de Heere ziet, dat ik gebouwt hebbe, breek ik af; ende dat ik geplant hebbe, ruk ik uit, zelfs dit gantsche Land. En waer men dit Tekken / Punct-Comma, gedrukt of geschreeven vind / moet men de helst langer rusten / als by een (/).

Van het Tekken Dubbelde Punct of Colon (:).

Dit Tekken word gestelt als de rede of zin welkenigzints volkomten is: maar agter nog iets verder / tot meerder versterking en verklaring / om den volkomten zin te besluiten: by voorbeeld; Alzo voer Elia met een Onweder ten Hemel; Ende Elisa zag het, ende hy riep: Myn Vader, myn Vader, Wagen Israëls, ende zyne Ruiteren: ende hy en zag hem niet meer: Ende hy vattede zyne Klederen, en scheurdeze in twee stukken. Daar men dit Tekken Dubbelde Punct, gedrukt of geschreeven vind / moet men eens zo lang rusten / als by een (/) en de helst langer als by een (;).

Van het Vraagteken / of Interrogatio (?).

Het Vraagteken steld men agter een Vraagreden / of als men iemand in 't schryven wat afgevraagd heeft: by voorbeeld; Ende David riep tot het Volk ende tot Abner den Zoone Ner; zeggende zult gy niet antwoorden Abner? doe antwoorde Abner, ende zeide, wie zyt gy die tot den Koning roept? Doe zeide David tot Abner; Zyt gy niet een Man? ende wie is u gelyk in Israël? waarom dan

64 Trap der Jeugd ofte nette manier
dan en hebt gy over uwen Heere den Koning
geen wacht gehouden? By dit Vraagteken mag
men zo lang rusten als by een (:).

Van het Verwondering / Beklag / Dzeugde / en
Uitroepings-teken of Admiratio (!).

Dit Tekken moet men altijd stellen agter een re-
de van Verwondering / van geklag / of van ver-
heuging: of agter een uitroeping: by Voorbeeld /
ô Hoe ydel zyn de gedagten der Menschen!
ô Elendige! die geene, die na de Hoogheden
der waereld staan! die niet en begeeren dan
Rykdommen, Pragt en Hooge Staaten! ô Hoe
gelukkig is den Stant der Armen! ende der gee-
ner, die haar brood eten in 't zweet haares
aangezichts.

Van den Stip / Punct of Punctum (·).

De Stip of Punctum, sield men altijd als de
fin of Periode geheel volmaakt is; daarom moet
men by een Stip ophouden / en zelfs zyne stem
een weinig veranderen / als men weder een
nieuw reede aanvangt / ook moet d' eerste letter /
die op een Stip volgt / met een Kapitaal of
hoofdlettert gescreven worden / en dat met den
Stip de reede gesloten is / en met de hoofd-let-
ter weder een nieuwe reede begint: de namen
van Menschen / Oedierken / Landen / Steden /
Borpen / Bergen / Zey / Lieden / Boomen /
Brugten / Planten / en verder alle namen /
worden met Kapitaal of hoofd-letters gescreven.

Van het Tuffchenftellingsteken / of
Parenthesis [()].

Parenthesis, is in onze Taal te zeggen / een
Tuffchenftelling / en dit woord gebruikt / als men
iet tuffigen de rede wil inbrengen / om hier die
klaarder te doen verftaan. Verg die men
egter / zonder de zin te verknipen / daar ook kan wils
laten : men tekent de instelling met twee halve
Maantjes / het eerste halve maantje stelt men
aan 't begin van 't geene men instelt / dat eigentlyk
Prethensis genoemd word / en het tweede halve
maantje / want naame is Conclusio ; word achter
de instelling geplaatst : by voorbeeld / Als Cræll
zoon (die van Nature stom was) zag , dat een
Soldaat zyn Vader wilde doorsteken , enz.

Soe tegenvoordig word de instelling moest
maer tuffichy twee Comma's gestelt.

Van de t'Zamenknoppinge / of Copulatio (-).

Dit Teken word in 't Latyn Copulatio , en in
't Grieksch Hyphon genoemd : het selve dient
om twee Woorden aan makkaar te knopen : by
voorbeeld ; En acht niemand gelukkig , eer hy
zyn leven ge-eindigt heeft : hier ziet men in het
woord ge-eindigt / hoe dat het met dit Teken word
t'zamen gebonden : desgelyk ook in deze woorden ;
Wyngaard-ranken , Zee-baaken , Spys-offer ,
t'Zamen-komste , Schryf-penne , en ditzelk
meer.

Divisio, is een scheidings of verdeeling van een woord in Syllaben, en dat moet gedaan worden / als in 't seggen een woord niet volkomen op den regel kan uitspoken worden / zo moet men het laatste woord van zulk een regel / met Syllabens afdeelen / en aan 't einde van den regel stellen het Tekken Doorsz. (- of -).

Van het Tekken van wegneming / of in 't Latyn Apostrophus of Aphæresis (').

Apostrophus, is te seggen een wegneming van een zelfklinker of Vocaal: en dit Tekken stelt men altyd op dezelfde plaats daar de Vocaal weggeneemt wordt / en aan te wysen dat daar een Vocaal, uitgelaten is: als by voorbeeld in deze woorden; d'Aarde, d'Akker, d'Eerste, d'Eeuwige, t'Onzent, t'Uwent, t'Elkens, t'Openbaren, enz. in welke dit Tekken van wegneming moet staan agter de d en t, en dat de uitgelatende Vocaalen daar behooren te staan: Betskennde de d' de / en t' tot of te / als of 'er stond; de Aarde, de Akker, de Eerste, de Eeuwige, tot Onzent, tot Uwent, te Elkens, te Openbaaren, enz. Doch / dit mag nooit gedaan worden / of het woord dat agter de wegneming volgt / moet met een Vocaal beginnen: want men niet met een wegneming mag seggen / d'Heer, d'Heeren, d'Staaten; maar de Heer, de Heeren, de Staaten, enz. en dat geen dandze woord

den met een Vocaal beginney: 't welk nochtant door
veel Engelyken niet in acht werd genomeny:

Ten tweeden / men stelt dit Tekken ook voor
de t en s, en wordt als dan een Aphæresis, dat
is / een Door-afneming / genoemd / om dat de
Vocaal en andere letteren aldaar weggenomen syn /
als blykt in deze woorden / 't is, 't was, 't zal,
't welk, 't volk, 's morgens, 's avond, 's nachts.
Als dan betekent de 't het, ende 's des, als of
'er stond / het is, het was, het zal, het welk,
het volk, des morgens, des avonds, des nachts.

Van de Abreviatiën.

A Abreviatiën, of verkortinge der woer-
den en Syllaben / in 't Engelyk / syn zo
overvloedig in de Nederduytsche Taal
dat / indien men die alle wilde aanvoeren een ge-
heel Boek daar van soude konnen maken; zal
'er daarom hier eenige maar stellen die meest
gedrukt worden.

En wordt gesteld voor ende: Voorz. voor voors
Igreedy; Voorn. voor voornemint; miz. voor niet;
miz. voor met; dz. voor dat; hz. voor het of heid;
Kon. Mij. voor Koninglyke Majesteyt; Vorst.
Soorl. voor Vorstelyke Soorlucghheid; Excl.
voor Exclentie; Sr. voor Seigneur; Mr. voor
Meester; Sed. voor Sedagde; Impetr. voor
Impetrant; Legt. voor Leguant of Leguist;
Sent. voor Sententie; Oblig. voor Obligatie;
enz. voor en zo voort.

TIEN.

T I E N D E T R A P.

Leerende de eerste Fondamenten van de
Reken-konst.

Numeratio, ofte Telling.

Leert alle getallen naemen en uitspreken/ die ge-
maakt worden met deze tien Cijffer-letteren/ na-
melijk: 1/ 2/ 3/ 4/ 5/ 6/ 7/ 8/ 9/ 0.

Cyffer- Getal.	Naam of Waarde.	Gemeen Getal.	Cyffer- Getal.	Naam of Waarde.	Gemeen Getal.
0	Nullo	0	20	Twintig	xx
1	Een	i	30	Dertig	xxx
2	Twee	ij	40	Veertig	xl
3	Drie	ijj	50	Vijftig	l
4	Vier	iiij of iiii	60	Zestig	lx
5	Vijf	v	70	Zeventig	lxx
6	Zes	vi	80	Tachentig	lxxx
7	Zeven	vij	90	Regentig	xc
8	Agt	viii	100	Honderd	c
9	Negen	ix	101	Honderd en een	cj
10	Tien	x	110	Honderd tien	cx
11	Elf	xj	200	Tweehonderd	cc
12	Twaalf	xij	300	Driehonderd	cclxxx
13	Dertien	xiii	400	Vierhonderd	cd
14	Veertien	xiiii	500	Vijfhonderd	dc
15	Vijftien	xv	600	Zeshonderd	ccclxxx
16	Zestien	xvi	700	Zevenhonderd	cdclxxx
17	Zeventien	xvii	800	Agthonderd	cccc
18	Agtien	xviii	900	Negenhonderd	ccccclxxx
19	Regentien	xc	1000	Onzeshonderd	cccccccc

Nog op een ander Manier.

Die zijn Getallen al,
Te noemen niet en weet;
Van Rekening en zal,
Hy geven geen bescheet,

Getallen van eenen
Eenen
Dochteren
Duyzenen
Eten duyzenen
Honderd duyzenen
Milloenen
Eten Milloenen
Honderd Milloenen
Duyzen Milloenen

1 Een
2 xij
3 jc xxij
4 jm jic xxxiv
5 xijm iijc xlv
6 jc xxijm ivc lvj
7 jmm ijc xxxivm v c lxvij
8 xijmm iijc xlvm vjc lxxvij
9 jcxxijmm ivc lvjm vjc lxxxix
10 jm ijc xxxivmm vc lxvijm vicij xc

96 Zes-en-negentig.

205 Tweehonderd en vijf.

374 Driehonderd / vier-en-zeventig.

1639 Eenduizend / zes-honderd / negen-en-berdig.

307685 Driehonderd en zeventuizend / 600 en 85

Additio, ofte Optellinge,

Leeret hoe men verscheide Getallen / by een tellende
in een Somma zal brengen: by voorbeeld;

guld.	9	5	3	7	—	24
	Hier ter ziden staan 9 guld. 5 guld. 3 guld. en 7 guld onder malkanderen / om die nu in een Somma te brengen / so begint te werken van onbieren op / en zegt 7 en 3 maakt 10 en 5 maakt 15 en 9 maakt 24. Stelt die 24 onder de lijne die onder de voorz. getallen getrokken is / ende also is uit Somma volmaakt / ende beloopt 24 guld.					

70 Trap der Jeugd ofte nette manier.

Guld. Hier staat nu ter zuden / 25 Guld. / 66 Guld.
 25 en 34 Guld. / om deze getallen in een Somma
 66 te brengen / zo moet men aan de eenen be-
 34 ginnen / en opwaarts tellende / zeggende 4 en
 125 6 is 10 / en 6 is 15: het welk 5 eenen zijn en
 eene tien / daarom steld men 5 eenen recht
 onder de eenen / en men behoud 1 die eenen tien is /
 om die by de tien en op te tellen / zeggende 1 / die
 men behouden had / en 3 is 4 / en 6 is 10 / en 2 is
 12. Dan steld men die 12 onder de Linie / naast de
 5 die onder de eenen gesteld is / in vier hoegen / dat
 de 2 recht onder de tien en / en de 1 op de plaats van
 de honderd komt te staan: zo is deze Somma mede
 volmaakt / ende beloopt 125 Gulden.

Guld.	Stuib.	Penn.	Een Hoopman geeft uit
467	- - 16	- - 9	467 Guld. 16 Stuib. 9 Penn.
779	- - 4	- - 6	779 Guld. 4 Stuib. 6 Penn.
325	- - 12	- - 12	325 Guld. 12 Stuib. 12 Penn.
345	- - 18	- - 14	345 Guld. 18 Stuib. 14 Penn.

1918 - - 12 - - 9
 Vrage. Hoe veel dat hy
 uitgegeven heeft? Om dit te weten / moet men ie-
 der Specie recht onder malkander stellen / gelijk die
 hier ter zuden staan: en altijd de kleine Specie
 beginnen / 't welk hier Penningen zijn: zeggende /
 4 en 2 is 6 / en 6 is 12 / En 9 is 21. Nu moet men
 indachtig zijn / dat men die 21 noch niet onder de
 Linie in de Somma mag stellen / maar daar mede
 doen gelijk in de voorgaande Somma geleerd is / zo
 komt er 1 / en men behoud 2 / die men by de tweede
 Linie der Penningen optelt; zeggende / 2 en 1 is 3 /
 en 1 is 4 / steld die voor de 1 / zo bekomt men 41
 Penningen / en die tot Stuibers makende zal men
 behouden / dat dezelve 2 Stuibers en 9 Penningen
 zijn: daarom steld men 9 Penningen onder de Linie
 der

Om te leeren Lezen en Schryven. 71

der Penningen / en de 2 die Stuivers zijn / telt men bij de eerste Linie der Stuivers; zeggende / 2 en 8 is 10 / en 2 is 12 / en 4 is 16 / en 6 is 22. zegt weder als vooren 2 / en behoud 2 / telt die bij de tweede Linie der Stuivers / en zegt / 2 en 1 is 3 / en 1 is 4 / en 1 is 5 / stelt die 5 weder voor de 2 / en komen 42 Stuivers / welke 2 Gulden en 12 Stuivers zijn / derhalven stelt men alleen de 12 Stuivers / onder de Linie der Stuivers / en de 2 die Gulden zijn / telt men bij de eerste Linie der Gulden: vervolgens telt men de Gulden bij malkanderen / gelijk in de voorgaande Somma geleert is / also zal men bevinden / dat den koopman heeft uitgegeven / 1918 Guld. 12 Stuib. 9 Penn.

Guld.	Stuib.	Penn.	Guld.	Stuib.	Penn.
1384	- - 19	- - 13	75432	- - 8	- - 1
2589	- - 7	- - 9	32920	- - 19	- - 8
2354	- - 2	- - 8	3429	- - 17	- - 9
3402	- - 9	- - 13	34783	- - 9	- - 6
<hr/>			<hr/>		
9730	- - 19	- - 18	146566	- - 14	- - 8

Proeve van Additio

Om te zien of men zij ook bergt mogte hebben in 't optellen / kan men alle de negens uit de eerste opgestelde getallen wegnemen / en zien of het getal dat men van ober houd: gelijk is / aan 't getal dat men uit de Somma oberhouden zal / als men van getallen al de negens daar uitgenomen zal hebben.

72 Trap der Jeugd ofte nette manier
Substractio, ofte Aftrekkinge,

Dient om het minste getal van 't meeste af te trekken / en dat gebaan hebbende / zo word het overblijfsel de Rest genoemd. Hier zijn vier zaken aan te merken; eerstelyk / de Schuld; ten tweeden / de Betaaling; ten derden / de Rest; en ten vierden / de Proeve.

Schuld	565
Betaaling	431

Rest	164
------	-----

Proeve	565
--------	-----

By voorbeeld; Een koopman is schuldig 565 Gulden / waar op hy koemt betalen 431 Gulden. Vraag; hoe veel hy nog schuldig blijft? Om dit te weten / moet men hoort eerst de Schuld opstellen / ende onder dezelve de Betaaling / dan moet men de Betaaling aftrekken van de Schuld; beginnen de altyd aan het getal dat tegen over de rechterhand staat / van anderen opwaarts; zeggende / 1 van 5 blijft 4 / dan stelt men die 4 onder de 1; daar na zegt men 3 van 6 blijft 3 / ende men stelt die 3 onder de 6; ten laastten zegt men 4 van 5 blijft 1 / en men stelt de 1 onder de 4. Dus blijft dat hy nog 134 Gulden is schuldig gebleven.

Om nu hier de proeve te maaken / zo addeert de Rest 134 Gulden / met de Betaalinge 431 Gulden / die moeten te samen weder even zo veel in getal uitmaaken / als het bovenste getal / te weten de Schuld 565 Gulden; en dit is de rechte Proeve van Substractio.

	Guld.	Stuib.	Penn.
S.	3456	- 9	- - 8
B.	3345	- 7	- - 7

R.	III	- 2	- - I
----	-----	-----	-------

R.	3456	- 9	- - 8
----	------	-----	-------

	Guld.	Stuib.	Penn.
S.	58542	- 9	- - 12
B.	24221	- 4	- - 4

R.	34321	- 5	- - 8
----	-------	-----	-------

R.	58542	- 9	- - 12
----	-------	-----	--------

Multiplicatio, of Vermenigvuldiging,

Leert een Getal / door hem zelven / ofte door eenig
 ander Getal / vermenigvuldigen / waer toe no-
 dig is / deze volgende Tafel hastelyk van buiten te
 kunnen.

Tafel van Multiplicatio.

2 maal	$\left\{ \begin{array}{l} 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \\ 10 \end{array} \right\}$	is	$\left\{ \begin{array}{l} 4 \\ 6 \\ 8 \\ 10 \\ 12 \\ 14 \\ 16 \\ 18 \\ 20 \end{array} \right\}$		5 maal	$\left\{ \begin{array}{l} 5 \\ 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \\ 10 \end{array} \right\}$	is	$\left\{ \begin{array}{l} 25 \\ 30 \\ 35 \\ 40 \\ 45 \\ 50 \end{array} \right\}$																												
									3 maal	$\left\{ \begin{array}{l} 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \\ 10 \end{array} \right\}$	is	$\left\{ \begin{array}{l} 9 \\ 12 \\ 15 \\ 18 \\ 21 \\ 24 \\ 27 \\ 30 \end{array} \right\}$	6 maal	$\left\{ \begin{array}{l} 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \\ 10 \end{array} \right\}$	is	$\left\{ \begin{array}{l} 36 \\ 42 \\ 48 \\ 54 \\ 60 \end{array} \right\}$																				
																	4 maal	$\left\{ \begin{array}{l} 4 \\ 5 \\ 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \\ 10 \end{array} \right\}$	is	$\left\{ \begin{array}{l} 16 \\ 20 \\ 24 \\ 28 \\ 32 \\ 36 \\ 40 \end{array} \right\}$	7 maal	$\left\{ \begin{array}{l} 7 \\ 8 \\ 9 \\ 10 \end{array} \right\}$	is	$\left\{ \begin{array}{l} 49 \\ 56 \\ 63 \\ 70 \end{array} \right\}$												
																									8 maal	$\left\{ \begin{array}{l} 8 \\ 9 \\ 10 \end{array} \right\}$	is	$\left\{ \begin{array}{l} 64 \\ 72 \\ 80 \end{array} \right\}$	9 maal	9	is	81				
																																	10 maal	10	is	100

Tafel van 12. en van 16.

	1		12		1		16	
	2		24		2		32	
	3		36		3		48	
	4		48		4		64	
	5		60		5		80	
	6		72		6		96	
	7		84		7		112	
12 maal >	8	> is <	96		16 maal <	8	> is <	128
	9		108		9		144	
	10		120		10		160	
	11		132		11		176	
	12		144		12		192	
	13		156		13		208	
	14		168		14		224	
	15		180		15		240	
	16		192		16		256	

Met welken Tafel wy dezen Trap van de Beginzelen der Reken-konst zullen besluiten / also wy *W*-lieden niet meer als 't beginzel der *W*oofz. konst / besloten hadden te onderwyzen.

E L F D E T R A P.

Begruypende verscheide Stichtelyke
Rijm-Spreukjes.

Beminde Liefhebbers der Rijm-konst / ziet hier eenige zeer Leerzaame / Stichtelyke en Zinnelyke *W*aerghes / met verscheide soorten van Letteren gebruikt / om de Jeugd zo in 't Lezen / na Schryven als van buiten leeren dezer *W*aerghes / dies te meer vermaak in dezelve te doen scheppen / en haar aldus door de oefening van deze Stichtelyke Rijm-konst / hoe langer hoe meer tot *W*oegden aan te zetten: Want

De Deugt is overal bemind /
Van welken oord zo zig bevind :
Zy hoeft geen Schild / nog Harnas-plaat /
Delwijl zo altijd zekere gaal.

Al waar 't key Kind maar die u leerd /
En hond uw hert niet afgekeerd /
Wanneer my iemand leeren wil /
Ik maak in 't leeren geen versgil :
Wanneer het goed is 't geen ik leer /
Laat leeren my / of Knegt of Heer /
Laat leeren my / of Wyz of Man /
Wanneer ik segg wat leeren kan /
Eer zal / hoe groot of klein van schyn /
Delijd hier in myn Meester syn.

Wacht u, ó jonge Jeugd! voor 't kwaad,
Of het nu schoon in zwange gaat;
Laat geen dag ten einde gaan,
Of hebt eerst wat goeds gedaan.

Met u gemoed naar boven ziet /
Acht al d' Aardsche dingen niet.

't Verstand geoeffent vlytiglyk,
Zal worden van geleerdheid ryk,
Maar oeffent gy het niet ter deeg,
En laat het leggen lui en leeg,
Zo zal 't vervuilen of op 't lest,
Niet worden dan een zonden nest.

Wanneer een Meester leerd om wyjs /
En 't kind wel hoorde / zo word het wyjs :
Wanneer men in de Schaafe tracht /
Naar wysheid / die men hooge acht /

76 Trap der Jeugd ofte nette manier

Zo moet een meester aan zyn kant /
Zijn leeren passen naar 't verstand /
De Leerling moet ook aan zyn zu /
Zyn Ooren leenen strakts daar by :
Wel hooren / en wel leeren / maakt
Wat 't kind aan rype wysheid raakt.

Die in haar jonge Jeugd bequaame Konsten leeren,
Dat zal haar groene tyd, en gryze Jaaren eeren;
Dat is de beste schat, die te Huis en overal,
Haarteergeld, haar vermaak, haar steunzel wezen zal.

*Als het ongeluk den Mensch maakt arm, berooit en bloot,
Zo helpt de trouwe kunst haar Meester uit den noot.*

Wend, jonge Jeugd! het Oog van 's Waerelds ydelheên,
Die by den Mensch voor schoon geacht zyn hier beneên:
Maar stiert, ô domme Jeugd! daar u de Deugd gebied,
Daar zyn geen dingen schoon, dan die gy niet en ziet.

*Al wat men na verlies niet weder kan bekomen,
Dient nauw te zyn gespaart, en naarstig waargenomen.
Ziet al wat eeuwig duurt, word in de tyd gezocht,
De Tyd, de nutte Tyd, dient uit te zyn gekocht.*

O Jeugd! wilt tafel de Mier' gaay k
Op dat u geen gebrek mag slaay;
Zo wie niet spaart ter reyster tyd /
Verliest zyn Goed / en honger tyd.

De Schaamt' omtrent de teere Jeugd /
Dat is een teken van de Deugd /
Een teken van een zachten aart /
Die honderd goede dingen haart.

Wellust word gekocht met pyn,
En zal altyd schad'lyk zyn.

Om te leeren Lezen en Schryven.

77

Bedwingt het Rijstjen Jong en Ceer /
Daar geen bedwang is / is geen Ceer.

Neemt waar de Midd'len u gezonden van den Heer,
God helpt die niet lui, hem zelven steld te weer.

Uw' Oog moet mikken op het Goed';
Uw' Oog maar voor de Deugd op doet;
De rest laat loopen, end' uw Ziel,
Zal krygen 't geen haar wel beviel.

Een Jongman buigt hem neer / vernedert zyne zinnen /
Wanneer de wysheid zelfs / hem onderwinst van binnen;
Maar ledig van de Ceer der Wysheit / staat hy hoog /
Verheft hem zelven stout / en prunkt maar wat in 't Oog.

Hoe zalig leeft en sterft de Man,
Die hier wel leeft en sterven kan.

Een nydig Mensch / heeft groot gequul,
Wanneer het gaat zyn Naastjen vol.

Die zich laat eer aandoen, meer als het hem betaamt,
Is waerd geweldig trots, of gek te zyn genaamt.

Och! hoe is de Mensch verblind,
Die alleen zyn Vleesch bemind;
Die de zoete Waereld kiest
En zyn waarde Ziel verliest.

Betrouw geen Hypocryt, of Vriend op valsche gronde,
Die anders in het Hart, en anders in de Monde,
Van vooren is by wit, en bied u Vriendschap aan,
Van achten is by zwart, vol Haat en Nyd belaan.

Daar en is geen weg zo kwaad /
Daar de Dengu niet doo? en gaat.

78 Trap der Joug ofte nette manier
Hoe rolt het los Geluk! hoe gaanz des Waerelds zaken!
't is Rook; 't is enkel Wind! al wat de Menschen maken!
Haar voorspoed, eer en staat; haar boogst geachte goed,
Gaat schiebelyk op en neer; gelyk als 'Ebb' en Vloed.

In 't straffen God wel langzaam is /
Maar als hy straft / hy straft gewis.

De Zegen Gods maakt ryk, zyn Oogen voor ons waken,
Ei! wilt dan niet te zeer naar d' Aardsche Goed'ren haken:
Maar zoekt eerst Godes Ryk, en zyn gerechtigheid;
Kost, Klederen, Drank en Huis, is u dan al bereid.

Die Leugen spreekt zo voor als naar,
Word niet getoofst al spreekt hy waar.

Die wie een Dambagt heeft geleert /
Sie heeft ter nood waar hy op leert /
Die Dambagt zo gering met doet /
Dat niet syn eigny Meester woert.

En zegt niet, alles wat gy weet,
Noch gelooft niet wat elk uit meet;
Noch doet niet alles wat gy kond,
Noch lust niet al wat lust uw' Mond.

Wanneer de angst ons 't meest verbaast,
Dan is Gods hulp ons 't allernaast.

Een kwaad gemoeid snakt groote pijn /
Sie weel doet / Blyd sy zoelyk zyn.

Een Onand die daar knyt / en zal u niet verraden /
Al maakt hy veel gebaar / veel minder zal hy schaden;
Maar die daar zwaigt / en zal u lidenken onberwaigt /
En wehen u een steelt / eer gy het zyt verbaigt.

Het leeren word niet ingedrongen,
De Lust moet wezen in de Jongen.

Zodanig als den Mensch beeft afgelegd zyn Leden,
Zodanig zal den Mensch voor Godes Oordeel treden,
Zodanig als den Mensch daalt neder in het Graf
Zodanig ryst by op, in Vreugd of belsebe Straf.

Wat scherp is in de mond, dat doet de spyze smaken,
't Is Peper, Sout, Azyn, die goede Sausen maken:
Geeft kinder zoete Koek, en Vrouwen nieuwe Most,
Wat op de Tonge byt, is rechte Mannen Kost.

Wie zo gelooft hem verlaat / op bystant van de bynden /
Die zal hem in den nood / te deerlyk bezogen binden.

Witte Raven vind men zelden,
Alzo Zelden vind men trouw;
Maar die haar hoop op God stelden,
Hadden daar van nooit beroud.

Het Kind van booze Geest, verbeterd of veraard,
Na dat de Oud'ten tucht, de Roe gebruikt of spaard.

Ach! het is een nietig ding / dat wy Schoonheid noemen /
Daar op de waereld stoft / daer van de Vrouwen roemen:
Neemt wech een enkel bel / al wat daar onder leid /
Is niet van bulle Stank / en rechte Vuilgheld.

't Is alles wel, als 't Einde is wel;
Want het Einde maakt ons dikwyls spel.

Al jaapt de Waarheid voor een tyd,
Zy word gewekt, tot Leugens spyt.

Door den Mensch, is 't ligt te liegen /
Maar wie dat Oog bedriegen?

80 . Trap der Jeugd ofte nette manier

Zo jonge Luiden wisten 't wel,
En oude Luiden kunnen 't spel,
Geen van hun beiden zouden ooit,
Zo lang zy leven, zyn berooit.

Wat is van 's Waerelds Dzeugd? de Jeugd is haast
verdwoneen /
En met een snelle Jeugd / gaat ook de Dzeugd daar
heen:

En als den korten Tijd / ten einde is gegaan
Wat Dzeugde / wat Dertriet / het is 'er mee gedaant.

Een kwalyk opgetrokken Kind,
En is niet betet als een Rind
De Kinderen zyn hard of zacht,
Na dat zy worden opgebracht.

En oordeelt niet maar 't Oordeel schort,
Op dat gy niet geoordeelt word;
Want, met de Maate die gy meet,
Zult gy daar na ook zyn besteed.

By it van Groot en Dyrheid met /
Siet altyd op het kindt bet.

De Ipen wordt van den D'rop allengghens uitgege-
ren /
Het Staal word door de Tucht en met 'er tyd ver-
sleeten;
Al valt den Eiken-boom niet juist met den eersten
slag /
Hy breekt zyn steile kruin / op het einde van den
slag.

En

*En doet geen Kosten wie gy zyt ,
Meer als uw Winst en Rente lyd.*

Gelyk als Mensch en Mensch verschillen in de leden ,
Zo is ook Mensch en Mensch verscheiden in de zeden.
Gelyk als Mensch en Mensch verschillen in de spys ,
Zo heeft ook ieder Mensch eeb onderscheiden Wys.

Een Bierigaard steeds sprek / dat hy veel liever wonne
Een lepel Gouds / als van verstand een volle tonne :
Maar een konstlievend man / acht meer in zyn
gemoed /

Een druppel Wysheid / als een heele Zee vol
Gaed.

*Tot d' Aard wy al te zaam behooren ,
De Dood die komt ons alle by :
Wy worden ongelyk geboren ,
Maar in gelykheid sterven wy.*

Eilaas wat is den Mensch? een Wind, een Rook,
een Waasem,
Een Schaduw' zonder Lyf, een Damp, een ligten
Aasem,
Een Mist, een schraale Lucht, een Teer, een nie-
tig vat,
Een brozen Aarden Pot, end' ik en weet niet
wat.

*Al wat beginsel heeft ontsaan /
Dat moet eens tot het einde gaan :
En wat 'er ooit geboren was /
Het moet al sterben spaad of ras.*

Een

Een Vriend moet om een Vriend, een oud gebrek
verlaaten:

Een Vriend moet om een Vriend, zyn eigen wezen
haaten;

En worden als zyn Vriend: Een Vriend moet om
een Vriend,

Vrywillig onderstaan, ook dat hem niet en dient.

't Is een wyf Mensch die kan zien /
Wat hy doen moet of moet blien /
Maar noch wyzer is de Man /
Die zyn Feilen merken kan:
Alderwinst die zonder Nud /
Scheld zyns Naastens Misdaad knyt.

*Wild gy reizen door het Land,
Hebt vyf dingen by der hand:
Hebt voor eerst een Ezels Oor,
Dat is past op uw gehoor;
Hebt het Ooge van een Valk,
Dat is, let op menig Schalk;
Hebt de Beenen van een Hert,
Dat gy niet gevangen werd,
Hebt dan noch een Verkens muil,
Dat is, en ontziet geen vuil,
Ook een Keemels Rug in druk,
Om te dragen Ongeluk.*

*Sie met den Soeden omme gaat /
En acht ik nooit myn leven kwaad;
Ey die met Kwaaden veel verhoert /
En heb ik nooit voor Soed ge-eerd.*

Die in weelde zyn gewend /
 En van draefheid nooit geschent /
 Die 't geluk van alle kant /
 Dalt gelyk als in de hand /
 Vallen dikmaals onder voet /
 Door haar al te groote goet:
 Al te hoog verheven Staat /
 Door zyn zwaart om lege gaat.

Een groote Kat / sy niet daar in /
 Een groote Ponne / zonder Ginn' /
 Een groote Stad / sy weinig Lief /
 Een groote Weurb / sy niet Voorzigt /
 Een groote Schuur / sy weinig Brand /
 Een groote Kop / sy klein Verstand.

Eere die de Wysheid geeft,
 Altyd bloeid en altyd leeft,
 Die geleerd is, en begaafd,
 Die zyn Borst met wysheid laaft,
 Haat, nog Hoon, nog Lange Tyd,
 Nooit zyn Naam of Eer verslyt:
 Na de Dood nog Leven kan,
 Een geleert, verstandig Man,

God en niemand meer te vrezen,
 Wel doen altyd vrolyk wezen,
 Eer aendoen zyn Ovrigheid,
 Leven vroom, in stilligheid,
 Buiten dienst van Hof en Kerk,
 Vlytig by zyn eigen werk,
 Goed ter nooddrift en geen meer,
 Zulk een leven ik hegeer.

T W A A L D E T R A P.

Leerende allerhande Koleuren van Inkten te maken.

Indien men begeerig mogte wezen om zijn Schijft met Koleuren te verrieren / zo is hier / tot een toegift / noch by gevoegt / hoe men allerhande Koleuren van Inkten / daar toe nodig / zal konnen maaken: ook / hoe men Goud en zilver zal bereiden / om daar mede te schryven: als mede / om Letteren en Inkt-plakken van 't Papier te doen / en Gompwater te maaken om verscheide Derwen mede te mengen: en eindelijk / een kleine Cathechismus voor de kinderen: alles tot nuttig vermaak / oefening en gerijf der Jeugd.

Om zeer goeden zwarten lukt te maken.

Neemt men anderhalf pond Regen-water / ende doet 'er drie oncen Gebroken Galnaoten in; men laat het zo twee dagen in de Zonne staan: dan doet men 'er nog by twee oncen klein gestoten Ougers Koperrood / ende men roere het onder een / en stelt het wederom twee dagen in de Zonne: Ten laastten / doet men 'er noch in een Once klein gestoten Gomme van Arabien / die zeer klaar is en een Once Granaat-Appel-Schillen / indien men die bekommen kan: Als dan laat men 't een weinig zieden op een zagt Vuur / en giet het boven klaar of / om in een Glas of Looden Vat te bewaaren / ende men zal zeer zwarten en uitermaten goede Inkt hebben.

Om

Om met 'er haast goeden zwarten Inkt te maken.

Zal men nemen drie Pinten Wijn / en een viere-
deel Pond Galwooten in stukken gebrosken /
en laten het zieden tot dat een derdendeel van den
Wijn ingezoden is / dan zal men 't van 't huut nee-
men / en laauw gewaschen zijnde / daar een viere-
deel Pond Koperrood in roeren / albus tot 's an-
deren daags laten staan; wanneer men hem wel moet
omroeren / en doe: een Doek of Ceemg in een ande-
re Pot of Kruik zugen / daar in men dien Inkt wil
bewaaten: dan moet men 'er ook noch vijf Onzen
Arabishe Gom in doen / zo zal hy zeer goed en zwart
zijn.

Om Vermelioen rooden Inke te maken.

Neeemt men Vermelioen / ende wrijft dezelve met
schoon water op een Steen heel fijn / tot dat
het geelachtig word / dan doet men de Vermelioen in
een stuk Kryst / 't welk men uitgeholt heeft / om 'er de
hochtigheid te doen intrekken / en droog zijnde doet
men 't in een doekstken; Als men nu de Vermelioen
bezigen wil / neemt men daar zo veel van als men
nodig heeft / en mengt het met geprepareert Ey-wit /
tot dat het zo dik is als Wyn / en laat het in een
Glas / in de Zonne drogen / als het wel gedroogt
is / bewaart men het in een Doos / en als men 'er
mede wil schryben / mengt men 't met Water en
Ey-wit.

Zo utwe Verben door 't roeren beginnen te schui-
men / of dat 'er blaasjes in komen / neemt wat Ma-
terie uit utwe Ooren / een druppel Gase-gal / of een
weinig Myrche / roert het in de Verwe / zo zullen
zy verblippen.

Om Brezilie te bereiden.

Neeemt een mengelen goed lilaar oud Bier/ twee gemeene Roemers oud Regen-water/ en een Roemer Wijn-azijn/ doet daar in/ een half Pond Brezilie/ drie Loet witte klaaren Whin/ en een Loet Gam-bragent/ ziet het te zaamen tot op de helft/ en giet het als dan klaas af/ en behoud het reinelijk/ dat 'er geen stof nog vuiligheid in en haamt; het word hoe langer hoe schoonder.

Om heel schoon Rood Brezilie te maken.

Neeemt een Loet Brezilie-hout klein gemaalen bykans zo veel Whins/ ook gebroken/ in een half Pints Potje/ en daar op Regen-water gegoten/ tot dat het hout bedekt is/ laat het een nacht weeten/ doet 'er dan s morgens zo veel Wijn-azijn by/ dat het Potje op drie vinger breekt na vol zy/ zied dit te zaamen/ tot dat het vierde deel ofte meer in gezaden is/ men zal het dikwijls onder het zieden omroeren/ daar na zal men 't zelve door een Doek gieten/ in een schoone Pot/ en stoppen hem wel dicht toe/ 't zal schoone Rode Inkt zijn.

Om schoone Blauwe Inkt te maken.

Neeemt wel gezuiverde Smalte/ mengt die met Gam-water/ ende dat matig/ dat zy niet te dik en word; om de proebe daar van te nemen/ zo maakt een Letter of twee met de Smalte/ en draag zijnde/ legt 'er een schoon Papier op/ wijst dat Papier stijf met de hand/ blijft de Smalte aan 't Papier hangen/ zo moet 'er meer Gam-water in.

Om met de voorgsz. Smalte wel te kunnen schrijven/ zo moet men een slappe lange genebde Penne hebben.

In-

Indien de Smalte door lang staan te zwijn word /
 zo giet men 'er het Gorn-water af en doet 'er schoon
 Water op / roert het wel om / en laatzte zinken / en
 giet als dan het water af / datze schoon is; en als
 gy die wederom bezigen wilt / giet 'er weder Gorn-
 water op als vooren.

Om vierderlei Geelen Inkt te maken.

Oprement / sijn geweben / en met Ey-wyt ge-
 mengt / is goeden Geelen Inkt.

Gutte-Gorn / met zeer dun Gorn-water gemengt /
 is uitermaten schoonen Geelen Inkt.

Oste Saffraan met Eijer-dooijers gemengt / is
 ook goeden Geelen Inkt.

Deegelijks / Saffraan / een Etmaal lang / in versch
 Ey-wyt geweeft / dan dit geel Ey-water in een Pot-
 je of schulp gegooten / en wat bereiden Masticot
 daar in geroert / is zeer schoonen Geelen Inkt.

Om zeer schoone Groene Verwe te maken.

Neemt Spaans Groen / Zilver-schuim en Quik-
 zilver / stampt het te samen met Kinder-pisse /
 daar na Schijft ofte Schildert 'er mede / zo zult gy
 een schoone groene kleur zien.

Om Goud te bereiden dat men daar mede
 schryven kan.

Neemt oprecht Armonial-zout / en zeer bet Gorn-
 water / dat moet men zo lang wryben tot dat
 het een vette Pap word / en als dan zal men een
 blad geslagen Goud nemen / en dat daar wel onder
 wryben / tot dat het klein is / en dan wederom een
 andere / ende dat ook alzo geweben zijnde / weder-
 om een ander / tot dat men genoeg heeft; noch zijt

38 Trap der Jeugd ofte nette manier
indachtig dat het Goud wel een uur lang getruelen
worden worden; als 't klein is neemt men het rein op/
en doet het in een Glaze Schaal/ met zeer klaar en
zuiver Regentwater/ 't zelve laauw maakende/ roert
het met een schoon beertjen wel onder mallander/ en
laat het staan zinken/ giet dan het Water zoetjes af/
bult het wederom met schoon Water/ en roert het wel
om/ men moet het Water zo dikwils afgieten/ en
weder schoon opgieten tot alle vettigheid en onzu-
iverheid daar wel af is/ en als dan zal men 't Goud
zoetjes met een schoon Pinceel in Schelpen doenen
laaten het droogen. Als men 't gebruiken wil/ neemt
men niet meer als men van nooden heeft/ en mengt
dat met klaar en dunn Com-water.

Om het fyn goud te breeken, dat men daar
mede kan Schilderen of Schryven.

Neemt geslagen goud/ en hier Droppelen Hooning
mengt het wel te zamen/ en doet het in een
Glaasje en als men het bezigen wil/ moet men 't
met Com-water mengen.

Om Zilver te bereiden, dat men daar mede
zal kunnen Schryven.

Indien men Zilver begeert te bereiden/ om daar me-
de te kunnen Schryven/ zo handelt men 'er mede
op dezelfde wyze als van 't Goud geleerd is/ uitgenom-
men dat men in plaats van geslagen Goud/ geslagen
Zilver moet nemen; het overige alles gelijk als
hier boven van het Goud is gezegt.

Om verheven Letters van Goud of Zilver te maken.

Neeemt men twee Loof-bollen / die men wel schoon maakt / ende stoot en versier het Sap zo stijf uit als men kan: dan mengt men 'er een weinig Afs in dat het zwartagtig word / of een weinig Saffraan / ende schrijft daar grootagtige Letteren mede of andere / en laat die droogen: dan overhaalt men de Letteren noch eens met dit Sap / om die zo dik en verheven te maaken als men die begeert / en laat die weder droogen; Als men 't Goud daar op leggen wil / maakt men de Letteren warm met zijn Adem / en legt 'er het Goud schielijk op / dan bedekt men 't terstond met Catsen of Boom-Wol / en drukt het zachtjes op de Letteren / om het Goud wel te doen batten / daar na wrijft men 't af het geen niet gebat heeft. Zo doende zal het Schrijft verguld blijven en verheven / 't welk vermaaktelijc zal wezen om te zien.

Om te schryven dat men niet kan leezen als 's nachts.

Mengt Brandewijn en gestote Glim-hout / 't welke 's nachts glimt / te zamen / en Schrijft daar mede op droog Papier / zo zal men 't niet kunnen lezen als 's nachts / of als 't donker is.

Om te schryven dat niet leesbaar is als tegen 't vuur.

Neeemt Armoniak-zout / stoot het heel klein / en laat het in Water smelten / dan Schrijft daar mede op schoon Papier / en laat het droogen: Als men 't lezen wil / houd men 't Papier tegen het Vuur / en men zal 't wel kunnen leezen.

99 Trap der Jeugd ofte nette manier

Oste men neemt Aluin of Limoen-sop / 't geene men daer mede schrijft / en is niet leesbaar als tegen 't Vuur.

Om Letters en Inkt-vlekken van 't Papier te doen.

Neemt Salpeter ende Ongers Kopperrood / van elk een Pond / disteleert het zamen: Dan neemt een Spons / en maakt die nat in dit Water / ende wijst 'er mede op de Letterg / zo zullen ze terstond afgaan van 't Papier. Oste neemt Poeder van Wit-been en Pleister twee Ouncen / wijst het heel klein / ende mengt het te zamen met een Dooijer van een Ey / bestrijkt daer mede de Letterg en laat het droogen / schraapt het dan met een Penne-mes / zo zal het Papier wit blijven.

Om een Water te bereiden, dat de Letters terstond van 't Papier eet.

Neemt een Pond Ongers Kopperrood / drie Pond Salpeter / vier Ouncen Vermilioen / vijf Pond Aluin en Kroonische Poel / stoot het te zamen tot dat het zo fijn is als Pulver / en disteleert het in een Glazen Pot / met zacht vuur / zo zullen 'er twee Waters af disteleren / het eene Wit en het andere Groen: Indien men van 't eerste neemt / ende doet dat op een beschreven blad Papier / voorts de letterg met een scherpen grauwen Doelst wijvende / zullen ze terstond afgaan van 't Papier / en het zal zo wit worden / als of 'er nooit Inkt op was geweest. Ten tweeden / Indien men 't voorsz. water warm maakt / en over dien damp een beschreven blad Papier houdt / het zal terstond worden / als of men het tien Jaaren te vooren geschreven had.

Om een Poeder te maaken daar men de Letters, en zelfs de Inkt-vlakken, die op 't papier komen. te vallen, mede van 't papier kan doen.

Neemt wel gewaschen Spaans wit / Mengt het met Amandel-melk / laat het droogen / dan zal men 't weder klein wrijven / en op nieuwig met Amandel melk mengen en laten droogen als boven / zulkz doet men / tot zeventmaal toe en bewaart het alwig tot een Poeder : Als men 't gebzuiken wil / neemt men een Doekje en maakt dat nat in schoon Water / dan wringt men het Doekje weder uit / en spreid het op het Geschift of op de Plakken die men begeert uit te doen / latende het daar zo lang op leggen / tot dat het Papier en Inkt daar heel drochtig of gedroogden zyn / dan neemt men 'er het Doekje weder af / en doet 'er een weinig van 't bovengemelde Poeder op / en laat het alzo eene geheele nacht leggen : Des andere daags neemt men een schoonen droogen doek / en wipst daar mede op 't boozzeide Poeder / zo zal 't Papier wit worden / en men zal 'er weder op kunnen Schryben als te voren : Doch indien het 'er de eerste reis niet wel uitgegaan is / zo doet men het noch eens / en men zal 'er geen gebrek aan vinden.

Om Temperatuur of Gom-water te maken, om verscheiden Verwen mede te mengen.

Neemt een loot Arabische Gom / en omtrent zo veel Gom-dragant als een halve groote Noot / doet die beide Gommen in een schoon Potje / en giet daar schoon Regen-water op / twee vinger breeet hoog / laat het dan toegedekt staan werken / vier dagen lang / daar na neemt men een zuiver stoffje en roert het wel

92 Trap der Jeugd ofte nette manier

onder malkander / zet het dan op een kleine gloed / en laat het warm worden / maar niet zieden / gestadig omroerende / om de klonten te doen breeken en versmelten / zugt het dan door een Linnen Doek / en giet 'er weder zo veel schoon Water by / dat het omtrent de dikte van Boom-Oly behoud / en doet het dan in een Glaze Flesch / dezelve dicht toestappende op dat 'er geen stof nog vuiligheid in en come : Maar men moet het nog alle dagen wel omroeren met een stolise / tot dat de dikte vergaan en versmolten is / want de Gom-dragent blyft lange boven / eer zy geheel versmolten is : Men giet 'er dan ook wel een weinig Kooze-water in / om dat het een goeden reuk zoude behouden. Indien men bevond dat dit Temperatuur-water weder te dik ende te kleeberig wierd / zo behoeft men 'er maar wat schoon Water by te doen / als boven. Dit Gom-water word door oudheid klaar / want de Gom-dragant zinkt dan naar den grond / zo dat het hoe ouder hoe beter werd. Met dit Temperatuur-water behoud men de Derven licht en schoon / maar de Arabische gom alleen maakt de kolenen donker en droevig.

Mengt dan de Derven hier mede / maar als zy droog geworden zijn / en men die gezuiken wil / maakt men die weder vloeibaar met schoon water / zy zouden anders door de Gom-dragant al te Luydig worden : Doch zo men merkte / dat den Inkt of de Derve met 'er tyd te dun wierd / als dan moet men 'er weder van dit Gom-water op gieten ; zo doende behoud men zijn gekleurde Inkten altijd schoon en levendig.

Kotte Vragen voor de kleine Kinderen,

D O O R

J A C O B U S B O R S T I U S.

- Vrage **W**ie heeft u geschapen?
 antw. God.
 vrage Hoe veel Goden zyn 'er?
 antw. Een God.
 vrage Wie is die God?
 antw. De Vader, Zohn en Heiligen Geest; een Goddelyk Wezen en drie Personen.
 vrage Hoe heeft God den Mensch geschapen?
 antw. Na zyn Beeld; goed en opregt.
 vrage Welke is Gods Beeld?
 antw. Gerechtigheid ende Heiligheid.
 vrage Heeft den Mensch dat Beeld noch?
 antw. Neen; hy heeft het verloren door de zonde.
 vrage Wat is zonde?
 antw. Ongerechtigheid.
 vrage Waar uit kent gy de zonde?
 antw. Uit de Wet Gods.
 vrage Wat is de Wet Gods?
 antw. Een Regel van ons leven.
 vrage Wat eischt de Wet Gods van ons?
 antw. Godt lief te hebben boven al en onzen naaften als ons zelve.
 vrage Kunnen wy dat volkomelyk doen?
 antw. Neen.
 vrage Waarom niet?
 antw. Om dat wy verdorven zyn.
 vrage Van waar komt die verdorventheid?
 antw. Van Adam.
 vrage Wat heeft Adam gedaan?
- antw. Van den verboden Boom gegoten.
 vrage Hoe heet die Boom?
 antw. De Boom der Kennisse van goed en kwaad.
 vrage Waarom was dat zonde?
 antw. Om dat God het verboden had.
 vrage Waar bleef Adam doe?
 antw. De Engel met een zwaard jaagde hem uit het Paradys.
 vrage Welk is de straffe van de zonde?
 antw. Dood en Hel.
 vrage Wie heeft de Hel gemaakt?
 antw. God de Heere.
 vrage Voor wien?
 antw. Voor de kwaade Kinderen, en alle godloze Menschen.
 vrage Wat zyn kwaade Kinderen?
 antw. Die haar Ouders ende Meesters ongehoorzaam zyn, ende Gods geboden verachten.
 vrage Wat straffe lydense in de Hel?
 antw. Zy branden in het eeuwige vuur.
 vrage Wilt gy daar zyn?
 antw. Neen; ik waar geerne in den Hemel?
 vrage Wie zal daar in komen?
 antw. Alle goede kinderen en gelovige Menschen.
 vrage Wat doen ze daar?
 antw. Zy zingen: Heilig, Heilig, Heilig, is de HEERE der Heerscharen.
 vrage Wie zal ons daar brengen?
 antw. Onzen Zaligmaker.

- vraag Wie is uw Zaligmaker?
antw. Jesus Christus.
- vraag Hoedanig Perfoon is hy?
antw. God en Mensch.
- vraag. is hy God van eeuwigheid?
antw. Ja: hy is God van eeuwigheid, eer de Waereld was.?
- vraag. Wanneer is hy Mensch geworden?
antw. In de volheid des tyds.
- vraag. Uit wien is hy geboren?
antw. Uit de Maget Maria.
- vraag. Door wiens kracht is dat geschied?
antw. Door de kracht des heiligen Geests.
- vraag. Waar mede maakt hy ons Zalig?
antw. Met zyn Lyden en Sterven.
- vraag. Onder wat Richter heeft hy geleden?
antw. Onder Pontius Pilatus.
- vraag. Wat Dood is hy gestorven?
antw. De Dood des kruises.
- vraag. Voor wien is hy gestorven?
antw. Voor zyn Volk?
- vraag. Wie is zyn Volk?
antw. Alle Gelovigen.
- vraag. Wat is gelooven?
antw. Met zyn herte op God betrouwen.
- Vraag. Is het genoeg dat men zeyd, ik geloove?
antw. Neen men moet zich ook bekeeren.
- vraag. Wat is bekeeren?
antw. Zyn leven te beteren.
- vraag. Waar in bestaat de beteringe?
antw. In het kwaad te laten, en het goed te doen.
- vraag. Kond gy den Hemel daar mede verdienen?
antw. Neen; Christus heeft ze voor ons verdient.
- vraag. Waar door word het geloove versterkt?
antw. Door de Sacramenten.
- vraag. Wat is een Sacrament?
antw. Een Token en Zegel, van Gods Genade.
- vraag. Hoe veel Sacramenten zyn 'er?
antw. Twee, den heiligen Doop en het heilige Avondmaal.
- vraag. Wat beduid den Doop?
antw. De afwasfinge der zonden.
- vraag. Kan het uiterlyke water de zonde afwaschen?
antw. Neen: Christi Bloed reinigt ons van alle zonden.
- vraag. Waarom moet men de Kinderkens Doopen?
antw. Om datze in Gods verbond zyn.
- vraag. Wat beduid dat Brood in 't Avondmaal?
antw. Christi Lighaam?
- vraag. Waarom word dat Brood gebroken?
antw. Om dat Christus Ligchaam aan het Kruis gebroken is.
- vraag. Wat beduid de Wyn?
antw. Zyn Bibed.
- vraag. Wie heeft dat ingesteld?
antw. Christus doen hy sterven zoude.
- vraag. Voor wien?
antw. Voor de Gelovigen, die haar zelven wel beproeven.
- vraag. Waar toe heeft hy dat ingesteld?
antw. Tot zyn gedagtenis.
- vraag. Wat moet men daar by gedenken?
antw. Christi lyden en Sterven.
- vraag. Is Christi Lighaam dan niet in het Brood?
antw. Neen, het is in den Hemel en zal daarblyven tot den jongsten dag.
- vraag. Wat zal hy dan komen doen?
antw. Oordeelen de levende en dooden.

vraag: Wie moet men van het A-
maal afhouden?

antw. De onbekeerde Menschen
die van de Waarheid afwaan-
len

vraag: Waar door moet men die
afhouden?

antw. Door de Sleutelen des He-
melryks.

vraag: Welke zyn die Sleutelen?

antw. De Verkondinge des woords
en de Kerkeleyke Tacht.

vraag: Wat zyn wy schuldig voor
onze Verlossinge?

antw. Dankbaarheid aan God.

vraag: Waar in bestaat onze Dank-
baarheid?

antw. In de bekeeringe.

vraag: Kan de Mensch hem zelve
bekeeren?

antw. Neen, God geeft de be-
keeringe ten leven.

vraag: Waar door werkt hy die?

antw. Door zyn Woord en Geest-
vraag: Welke zyn de vrugten van
de Bekeeringe?

antw. Goede Werken.

vraag: Wat zyn goede Werken?

antw. Daden die God behagen.

vraag: Wat behaagt God?

antw. Dat gedaan wordt uit waren
geloove, tot Gods eere en na
zyn wer.

vraag: Welk is het voornaamste
goede werk?

antw. Het Gebed.

vraag: Wien moet men aanbid-
den?

antw. God alleen.

vraag: Waarom moet men de Hei-
ligen niet aanbidden?

antw. Om dat haar de eere niet
toe en komt.

vraag: Hoe moeten wy hidden?

antw. Onze Vader die in de He-
melen zyt, enz.

Korte Vragen, genomen uit het

NIEUWE TESTAMENT.

vraag: Waar wierd de Heere
Jesús geboren?

antw. Te Bethlelem, Muce 2:
vers 4, 5, 6.

vraag: Waaróm heet hy dan Jesús
van Nazareth?

antw. Om dat hy daar is opgevoed
Matth. 2: 23.

vraag: Op wat tyd is hy geboren?

antw. In de dagen Herodus,
Matth. 2.

vraag: Hoe wist Herodus dat?

antw. De Wyzen uit 't Oosten
kwamen het zeggen, Matth. 2:
6, 7.

vraag: Waar uit wisten zy dat?

antw. Zy hadden zyn Sterre ge-
zien, Matth. 2: 8.

vraag: Wat dede Herodus doe?

antw. Hy liet alle Kinderen te
Bethlelem dooden, Matth. 2:
vers 16.

vraag: Doodde hy den Heere Chris-
tüm ook?

antw. Neen, die was gevlugt in
Egypten, Matth. 2: 14.

vraag: Hoe oud was hy doe hy
begon te prediken?

antw. Dertig Jaaren, Luc. 3: 23.
vraag: Hoe veel Apostelen had hy?
antw.

96 Trap der Jeugd ofte nette manier

- antw. Twaalf, Matth: 10. 1.
vfrage Wat Mirakelen dede Hy?
antw. Hy maakte de Zieke gezond, en de Doode levendig, Matth. 11: 5.
vfrage Waarom voer de Ryke Man in de Hel?
antw. Om dat hy Lazarus niet en wilde geven de Kruimkens die van zynen Tafel vielen, Luc. 16: 21, 23.
vfrage. Waar voer Lazarus?
antw. De Engelen droegen hem in Abrahams Schoot, Luc. 16: 22
vfrage Waar is dat?
antw. In den Hemel, Matth. 8: 1.
vfrage Wat zeit Christus van de Kinderen?
antw. Laat de Kinderen tot my komen, want het Koninkryk der Hemelen komt haar toe, Matth. 19: 14.
vfrage Wat zegt Paulus van de Gierigheid?
antw. Gierigheid is afgodery en een Wortel van alle kwaad, Col. 3: 5. 1 Tim. 6. 16.
vfrage Waar mede moeten wy dan te vreden zyn?
antw. Met Kost en Kleederen, 1 Tim. 6: 8,
vfrage Waarom dat?
antw. Om dat wy niet in de wereld gebragt hebben, en wy zullendaar ook niet uitdragen, 2 Tim. 6. 6.
- vfrage Wat zcid hy van de Dronkzars?
antw. Datze geen deel hebben in 't Ryke Gods, 1 Cor. 6: 10.
vfrage Wat zegt Petrus van de hoveerdige?
antw. God wederstaar de hoveerdige; maar de nedrigen geeft hy genade, 1 Petr. 5: 5.
vfrage Waar door word de Dulvel verdreven?
antw. Door een vast gelove, 1 Petr. 5: 8, 9.
vfrage Wat zcid Johannes van de wereld?
antw. Kinderkens en hebt de wereld niet lief, 1 Joh. 2, 14.
vfrage Waar moet men meest om arbeiden?
antw. Om de Spyze die niet vergaet. Joh. 6: 27.
vfrage Wat moet men allermest zoeken?
antw. Het Koninkryke Gods, Matth. 6: 33.
vfrage Wie moet men meest vreezen?
antw. Hem, die Lyf en Ziele kan verderven in de Helle, Matth. 10: 28.
vfrage Waar over moeten wy meest verblyd zyn?
antw. Dat onze naamen geschreven zyn in de Hemelcn, Luc. 10: 26.

E I N D E.